

Синодальне послання

з нагоди 20-ліття легалізації УГКЦ, 65-ліття з дня смерті Митрополита Андрея (Шептицького) та 25-ліття з дня смерті Патріярха Йосифа (Сліпого)

Дорогі у Христі!

Цього року (2009), що наближається до свого завершення, ми відзначали 20-ту річницю легалізації УГКЦ після десятиліть тоталітарної заборои та переслідувань. Разом з тим на 2009 рік припало й дві інші ювілейні дати: 65-ліття з дня смерті слуги Божого Митрополита Андрея (Шептицького) і 25-ліття з дня смерті Ісповідника віри Патріярха Йосифа (Сліпого). Ми спільно просимо Бога прийняти наші молитви й упокоїти їхні душі «з духами праведних», спільно згадуємо славі сторінки нашої минувшини, яка ніби огранена силою їхнього духу й напоена жертвністю їхньої праці. Звертаємо особливу увагу на ці дві великі духовні постаті, не бажаючи призабути двох інших церковних провідників — святої пам'яті Блаженнішого

Верховного Архієпископа Мирослава-Івана (Любачівського) та Архієпископа Володимира (Стернюка), яких Боже Провидіння поставило служити Церкві в оцьому трагічному, а водночас геройському ХХ-му столітті. Відзначення річниці смерті Митрополита Андрея та Патріярха Йосифа нехай стане для нас приводом особливої задуми. Яким шляхом іти нам, щоб бути вірними заповітам цих великих достойників? Чи їхня жертва й далі надихає нас свідчити про Христа у найскладніших обставинах нашого життя? Відповідь на ці питання ми спробуємо знайти, розважаючи над діяннями, думками й настановами цих світоців Української Греко-Католицької Церкви, що віддавна мають для нас силу дороговказів.

(Продовження на 6 сторінці)

Різдвяне послання Владик УГКЦ у Польщі

Всесвітлим і Високопреподобним Отцям, Преподобним Монахам і Монахиням, Дорогим Братам і Сестрам!

Небо і земля сьогодні хай з пророками радіють, ангели і люди хай духовно торжествують, Бог бо в тілі явився тим, що сиділи в темряві і тіні. (Різдво Христове, Стихира на Литії Великого Повечір'я)

Христос Родився!
Дорогі Брати і Сестри!

У Навечір'я Різдва Христового кожний з нас намагається сісти до спільної вечері в колі найближчих своєму серцю людей — рідних, знайомих, приятелів. Ця неповторна вечеря має своєрідну обрядовість, освячену та практиковану впродовж минулих століть нашим попередниками. Однак, поки засядемо цього вечора до спільної трапези, підготовлюємо наші хати, накриваючи святково столи. Як тільки це можливе, традиційно вкладаємо клаптик сіна під обрус. Ставимо також у кут кімнати сніп збіжжя — дідуха,

чи, згідно з актуальним звичаєм, прикрашуємо ялинку. Господині готують традиційні пісні страви, на столі з'являється хліб, часник, свічка. Забракнути не може просфори з медом.

Цього дня ціла родина спільно молиться. У багатьох домівках, можливо, така нагода трапляється лише один раз у рік. Опісля читаємо уривок Святого Євангелія про Христове Народження у Вифлеємі, складаємо один одному побажання та ділимося просфорою — шматочком пісного, посвяченого у церкві та зануреного у мед хліба. Після цього пригощаємося пісними стравами та колядуємо.

(Продовження на 2 сторінці)

Всесвітлішому, Всечеснішому Духовенству! Преподобним Монахам і Монахиням!
Дорогим у Христі Мирянам Української Греко-Католицької Церкви у Польщі!
Мир у Господі!

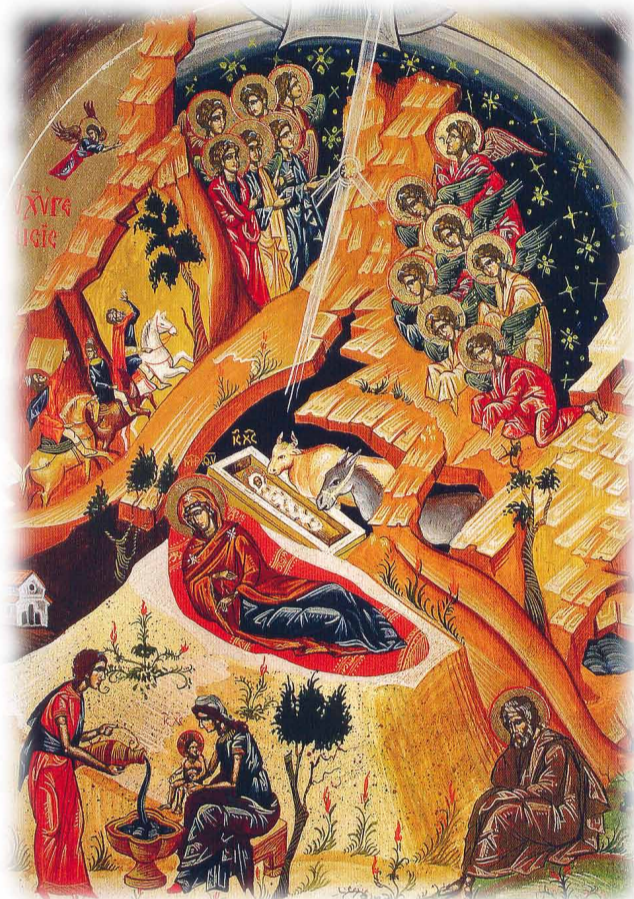
З нагоди світлішого празника Різдва Христового та наступаючого Нового 2010 Року Божого бажаємо усім Вам добра і миру у серцях, спокою, усіх благ та Божого благословення у кожному дні Вашого життя.

Митрополит Іван Мартиняк
Владика Володимир Ющак

Редакція БЛАГОВІСТА

Христос Раждається!

Славте Його!

Все через УГКЦ

Голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків Російської Православної Церкви Архієпископ Волоколамський Іларіон 5 листопада в одному з інтерв'ю російському телеканалу заявив, що РПЦ не є проти зустрічі Патріярха Кирила з Папою Бенедиктом XVI, але Ватикан повинен «зробити конкретні кроки» для того, щоб показати своє бажання до співпраці, — повідомляє РІСУ.

«Ми очікуємо, що Ватикан, Римо-Католицька Церква, зроблять конкретні кроки, щоб показати бажання до співпраці та залікувати всі рани, які були нанесені у жадливий період початку 90-х», — сказав архієпископ. За його словами, у цей період понад 500 православних церков в Україні «були насильно захоплені греко-католиками і православні віруючі були витіснені з них». «Ми пропонуємо конкретні рішення існуючих проблем», — сказав він.

Цю ситуацію в інтерв'ю для «Дзеркала тижня» Блаженніший Любомир прокоментував так: «Якщо є щире бажання зближення, спілкування, тоді не ставлять умов — а зустрічаються і спілкуються. А якщо ви починаєте ставити умови «зроби те і те, тоді будемо тебе любити», — то це відсутність щирого бажання спілкуватися, відсутність справжньої любові. Різниця між політикою колишнього і нинішнього патріярхів Московських тільки у формі — багато галасу, але нічого нового за суттю не відбувається», — сказав Глава УГКЦ. (Продовження на 12 сторінці)

Різдвяне послання Владик УГКЦ у Польщі...

(Продовження з 1 сторінки)

Особливо важливим у часі Свят-вечора є жест спільного ділення хліба-просфори. Без хліба немає життя, чого так жорстоко досвідчили у тридцятих роках минулого століття мільйони наших співбратів на сході України. Руку з хлібом витягаємо передусім до своїх близьких та друзів. Коли даємо комусь хліб, то це означає, що бажаємо йому добра — щасливо жити, не голодувати, не страждати, не терпіти, щоб добро постійно гостило у хаті.

У Свят-вечір цей жест є особливо промовистим. Цього бо вечора молитовно згадуємо прихід на світ Божого Сина, який прийняв людське тіло й став людиною, щоб нас, що сиділи в темряві і тіні обдарувати справді по Божому — відкупити від гріха, відкрити для нас небо, обдарувати Божою любов'ю та радістю, у серця влити надію, залишитись поміж нами під видами хліба і вина та розрадувати всіх, бо: "З нами Бог..." .

I.

Місяць тому у Львові-Брюховичах відбував свої робочі засідання черговий Синод Єпископів УГКЦ. Головною темою цього річного Синоду була евангелізація, тобто обов'язок голошення Доброї Новини людям, які її ще не чули та тим, які з різних причин розминулись у житті з Христовим вченням. Церква заохочує кожного з нас, щоб іти до цих людей з відкритими руками та нести їм у подарунок хліб та Добру Новину про прихід на світ Бога у людському тілі.

Коли при нашому святковому столі традиційно залишаємо порожнє місце, передусім на думці маємо несподіваних гостей, які можуть цього дня загостити в нашій домівці та потребувати теплої страви. Варто уствідомити собі, що особливо в цій частині світу, в якій живемо, люди сьогодні щораз частіше потребують не так матеріального корму, як радше духовної поживи. Серед наших християнських обов'язків щораз частіше на першому місці, поруч обов'язку голодного накорми і спраглого напоїти, стоїть інший Христовий наказ: Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав (Мт. 28, 19-20).

Щоправда живемо у середовищі, в якому більшість людей є охрещеними. Однак, на жаль, це не завжди перекладається на практичне християнське життя. Сьогодні, коли роздумуємо над тим, як щедро обдарував нас Бог, посилаючи на світ свого Єдинородного Сина, варто пригадувати також, кого і як ми повинні духовно обдарувати та кому ми повинні сьогодні нести Добру Новину про прихід на світ Божого Сина.

Безперечно, тими, кому ми у першу чергу зобов'язані нести Добру Новину про прихід на світ Месії, є наше наймолодше покоління — діти та молодь. Дякувати Богові, воно, завдяки трудові батьків, священників і катехитів, виховується при нашій Церкві. У різдвяний час наші діти і молодь співають різдвяні колядки, підготовляють вертепи, з якими відвідують будинки наших вірних, дають різдвяні концерти. Вони також присутні на Божественній Літургії та, у міру своїх можливостей, беруть участь у житті Церкви. Однак мусимо пам'ятати, що вони мають право й обов'язок чути слова Доброї Новини про прихід на світ Бога у людському тілі впродовж цілого року. Тому всі наші батьки повинні подбати про те, щоб у вишкільній програмі дітей не забракло часу на катехизм, на щоденну спільну молитву в хаті та на спільну з батьками участь у недільній та святковій Божественній Літургії.

Добра Новина про прихід на світ Божого Сина повинна нести не лише наймолодшим членам наших родин та парафій. Вона повинна доходити також до молодого покоління, яке через науку та студії підготовляється до входу у доросле життя. На жаль, у нашому церковному житті спостерігаємо досить тривожне явище — наша студентська молодь лише у малому відсотку бере участь у заняттях з катехизму. Для того, щоб належно вести християнське життя не вистачить вивчити Божі Заповіді та правди віри на рівні катехизму для дітей початкової чи навіть середньої школи. Сьогоднішній світ кожного дня ставить перед нами щораз то нові, незнані скоріше виклики, з якими ми, як християни, мусимо змагатися та супроти яких ми вимушені зайняти становище згідне з навчанням Христової Церкви. Це одночасно також нові виклики для наших душпастирів та для батьків нашої молоді. Священники повинні знайти такі способи проповідання, щоб дійти ним до сьогоднішнього молодого покоління. Батьки не повинні боятися пригадувати своїм підростаючим дітям про обов'язок здобування релігійної освіти на такому самому рівні, як у цивільних ділянках. Батьки повинні також відважитися звернути своїм дітям увагу, коли б достерегли, що їхнє життя не йде у згоді з Христовим вченням. Молоді люди мусять пам'ятати, що вже незабаром їм доведеться перебрати від старшого покоління відповідальність як за власне духовне християнське життя, так і за життя нашої Церкви і нашого народу.

Голошення Доброї Новини не повинно оминати також середнього покоління наших парафіан, які вже увійшли у доросле життя та досягли у ньому стабілізації. Більшість із них залишається при своїй Церкві та при своєму народові. Однак вже давно поза нами часи, коли бітьки і діти прив'язані були до одного місця проживання, до однієї і тієї ж місцевості. Сьогодні, щоб отримати або зберегти добру працю, потрібно переселитися до інших місцевостей, часто далеко від дому батьків. На жаль, в цих нових місцях проживання і праці не завжди є наші парафії та українські громади. Трапляється, що навіть там, де такі парафії існують, новоприбулі не нав'язують з ними контактів, не беруть участі у парафіальному житті, поволі асимілюються з чужою більшістю та відпадають від нашої Церкви та від нашого народу. Тут також є широке поле до місійної діяльності, яку повинні вести не лише священники, вишукуючи своїх вірних, але також рідні наших сучасних іммігрантів. При нагоді різних родинних свят та зустрічей треба пригадувати своїм близьким про обов'язок плекання глибокого духовного життя, якого осередком повинна бути власна парафія.

Людська доля складається по різному. Деколи людські дороги чомусь розходяться з Божими дорогами. Трапляється і таке, що навіть людина, яка у своїй молодості провадила інтенсивне духовне життя, десь у зрілому віці духовно губиться. Бачимо та зустрічаємо таких людей, деколи маємо їх біля себе, переживаємо їхнє духовне розгублення та не завжди знаємо, як їм допомогти. Тут є місце не лише на нашу активну діяльність, але також на нашу молитву. Може такій людині потрібно буде допомогти наново відновити єдність з Богом та по довгих роках вказати їй загублену дорогу до Церкви. Деколи вистачить щира розмова або допомога у нав'язанні контакту зі священником. Часами може буде потрібна заохота до святої Тайни Покаяння. Завжди однак потрібна буде молитва.

Окремою групою наших вірних, які вимагають сьогодні особливої місійної уваги нашої Церкви, є нові емігранти з України, які з економічних причин вирішили покинути батьківщину та податися на чужину. Офіційні статистики подають, що на сьогоднішній день в Європі найбільше українських економічних емігрантів перебуває в Німеччині (біля 140 тис.), в Італії (132 тис.), в Іспанії (78 тис.) та в Португалії (40 тис.). Статистики подають також, що у Польщі легальних емігрантів з України є понад 6 тисяч. Знаємо однак, що це лише частина правди, бо багато осіб з України перебуває у Польщі нелегально, або дуже коротко, так, як на це дозволяє туристична віза. Бачимо та-

кож, що лише частина з-поміж цієї групи емігрантів є греко-католиками, а ще менша частина — це практикуючі греко-католики, які на чужині шукають своєї Церкви та стараються в тяжких умовах діаспори вести християнське життя. Таких людей маємо у наших парафіях та радіємо з їхньої присутності поміж нами. Однак велика частина наших співбратів з України не шукає своєї Церкви на чужині. Частина свідомо піддається асиміляційним процесам, а частина підтримує свій зв'язок з Церквою лише при нагоді великих, т.зв. «річних» свят. Ця ситуація є для нас причиною великої духовної журби. Це також і виклик для всіх нас — єпископів, священників, місцевих вірних та вірних, які прибули тут з України. Священники повинні старатися дійти з духовною послугою до тих наших людей з України, які перебувають у різних містах Польщі, заробляючи на хліб насущний. Священникам повинні допомагати також наші миряни, вказуючи нашим братам з України адресу місцевої церкви, годину служіння Божественної Літургії та уділяючи, особливо на початку їхнього перебування, основної життєвої допомоги, чи то у знайденні відповідної праці, чи теж гідного місця для проживання. З огляду на ближчий контакт, набутий життєвий досвід та подібність долі, першими, які можуть допомогти свіжо прибулим з України, також у сфері релігійного і духовного життя, є особи, які скоріше приїхали сюди з України.

Пригадуючи новоприбулим про їхні основні християнські обов'язки, не можна забувати і про небезпеки, які еміграція несе для родини. Виїзд за кордон, до цього ще й на довгий час, чи то самого чоловіка, чи самої жінки, є часто великою загрозою для тривалості їхнього подружжя. З дотеперішнього досвіду нашого народу знаємо, що наслідком тривалого розлучення родин є розбиті родини. Додатково це, звичайно, велика трагедія для дітей, які втрачають бодай одного з батьків, а нерідко стають і круглими «євро-сиротами». Такої небезпеки повинні бути свідомими всі, які вирішують залишити родину та їхати у світ за «кращою долею».

Евангелізація у сьогоднішній час вимагає зусилля та особистого заангажування всіх християн, так духовних, як і мирян. Однак не можемо забувати, що найбільший позитивний вплив на інших має приклад вірного християнського життя. Саме слово, якщо не буде підкріплене живим прикладом, не принесе очікуваного плоду. Мало того, може принести розчарування та згіршення. Тому пам'ятаймо, що власним прикладом життя можемо навернути багатьох людей до Бога.

II.

Дорогі у Христі Сестри і Брати! Часи, в яких доводиться сьогодні нам проживати, ставлять перед нами нові виклики і в ділянці евангелізації. Одночасно можемо отримати враження, що наші часи особливо несприятливі голошенню Доброї Новини. Як причину такого стану можемо подавати те, що наступає насильницька лаїцизація та релігійний індуферентизм, що люди не зацікавлені слуханням Божого Слова, а коли навіть його не відкидають, то з жалем повідомляють, що не мають на нього часу.

Можна, однак, поставити запитання, коли в історії був добрий час для цього, щоб голосити Добру Новину? Чи був добрий час на те у минулому столітті, яке дало найбільше число мучеників? Чи добрим був час дві тисячі років тому, коли справді прийшов на світ Божий Син у вертепі у Вифлеємі? Та ж тоді майже ніхто не зауважив Його пришестья.

А все ж таки Добра Новина про прихід Месії на світ розійшлася по цілому світі. Розголосили її бідні пастирі, які вслухались в голос посланих Богом ангелів. Занесли її по цілому світу Мудреці зі Сходу, які вміли і хотіли відчитати Божі знаки на небі. Вони не боялися піти за небесною зорею, наражаючися на сміх та кпини недовірків. Поніс по цілому світі вістку про незвичайну подію, яка сталась у Вифлеємі, також і цілий тваринний світ. Своє свідчення давала ціла природа. А здавалося, що коли не вклучаться у голошення вістки про народження Бога у людському тілі офіційні цісарські та королівські служби, ніхто про Нього не почує. Однак Бог використав це, що було найменшим в очах світу, щоб голосити славу свого Єдинородного Сина, народженого у вертепі у Вифлеємі Юдейському. Так само й ми можемо стати великим знаряддям у руках Божих. Потрібно лише довіритись Йому та повністю віддатись у Його службу.

(Закінчення на 12 сторінці)

Дорогі у Христі!

Якраз напередодні Різдва у столиці Данії, Копенгагені, відбулася всесвітня конференція, присвячена проблемі зміни клімату. У цьому заході взяли участь делегати майже всіх країн земної кулі, щоб спільно вирішити, як можна уникнути великої катастрофи, що сьогодні загрожує людству. Зібрані в Копенгагені науковці ще раз ствердили, що цю загрозу спричинило самолюбне і нерозважливе ставлення людей до свого довкілля. Упродовж багатьох десятиліть чи, навіть, століть люди поводитися як творці і повноправні власники навколишнього світу, нещадно експлуатуючи та руйнуючи природу. І сьогодні, після такого «господарювання», людство, нарешті, усвідомило, що наразило себе на велику небезпеку. Багато з нас зрозуміли, що людина не є справжнім власником, паном природи і що природа — це Божий дар для людини, який треба шанувати і розумно вживати. Про це нас так навчає Святе Письмо: «Узяв Господь Бог чоловіка й осадив його в Едемському саду порати його й доглядати його» (Бут. 2, 15).

Дорогі брати і сестри, вже більше ніж дві тисячі років тому у селищі Вифлеємі, що у Палестині, народився Господь, Бог і Спас наш Ісус Христос. Це була надзвичайна подія, бо сам Бог — Творець і Володар Всесвіту — воплотився, прийняв людську природу, став одним із нас. Його народження показало, що людська природа і все, що довкола неї, є настільки добрими, що Божий Син, через якого все сталося і без якого ніщо не сталося (пор. Ів. 1, 5), своїм приходом ще раз підтвердив, що все, що Бог сотворив, є добрим, навіть, дуже добрим (пор. Бут. 1, 4. 12. 18. 31). Своїм хрещенням Він освятив води і весь світ, а своєю смертю подолав смерть, — те, чого всі люди найбільше бояться. Своїм життям, своїм навчанням і своєю діяльністю Він показав, хто насправді є Паном і Володарем Всесвіту, «все бо від Нього, через Нього і для Нього. Йому слава навіки» (Рим. 11, 36). Ми, дорогі у Христі, стоячи біля Ісусових ясел у цей святковий час, повинні скласти Богові велику подяку, бо все, що ми маємо — життя, довкілля, наше спасіння — є Божим даром для нас.

Вітаю вас із цим великим святом і бажаю, щоб ми раз і назавжди зрозуміли, ким ми є в Божих очах. Ми — улюблені діти, щедро обдаровані, які, зі свого боку, повинні своєму Творцеві, своєму Небесному Отцеві і новонародженому Ісусові, нашому Господеві і Спасителеві, повсякчасно дякувати і прагнути шанувати все те, що предобрий Бог для нас чинить. У цей святий час стараймося збагнути, що усвідомлення правди, що все, що від Бога походить, є добрим, є вже саме в собі ще одним великим даром Пресвятого Всевишнього Бога.

З Різдвом Христовим щиро вас вітаю,
бути свідомими Божої любові й вдячними
за неї від душі бажаю!

+ ЛЮБОМИР

Наша церква — люблінським чудом

Люблінська греко-католицька церква Різдва Пресвятої Богородиці зайняла перше місце в рейтингу «7 чудес Любліна», який провела газета «Moje Miasto Lublin». Зголошених до класифікації було 49 об'єктів різного характеру.

Дерев'яна церква була побудована 1759 року в Угринові на Сокальщині. Коли угринівці поставили собі більший мурований храм, церкву 1904 р. перенесли до Терношина на Томашівщині. До 1947 року була греко-католицьким храмом, а пізніше римо-католицьким храмом до 1960 р. Звідтам опустошлi, дуже знищену, без розграбленого обладнання, церкву в 1994 р. знов розібрано і перенесено. Тим разом до скансену люблінського села при алеї Варшавській у Любліні. Відреставрована церква знов є живим храмом Божим, а притому сповняє музейні та культурні функції. В храмі знаходиться на почесному місці чудотворна ікона Пресвятої Богородиці з Корчмина. Гарний, відреставрований іконостас XVIII ст. походить з церкви в Тенетиськах. Вечером і вночі храм є підсвітлений назовні. Це ще додає йому краси й звертає увагу всіх, що їдуть головною дорогою в напрямі Варшави. Чудесно оцілилу церкву читачі вибрали тепер «чудом Любліна», в якому віддавна східня традиція мала своє важливе місце.

Всім, що віддали свій голос в рейтингу на люблінській греко-католицькій храму, велике спасибі.

Роман Матвійчина,
Люблін

Отець Теодор Марків — перший душпастир Валча

У 2009 р. наша парафія у Валчі відзначала ювілей 50-ліття свого існування на валецькій землі. Відбулося багато різних подій, якими вшанували ми пам'ять священників та осіб, що творили історію цієї спільноти. Особою, яку дуже тепло згадують у Валчі, був о. Теодор Марків.

Якраз у ювілейному році випала сота річниця з дня його народження. Валецька парафія може також тішитися тим, що на закінчення ювілею Міська рада Валча прийняла рішення, щоб один із відновлених скверів у місті назвати ім'ям о. Теодора. Це місце знаходиться перед входом на площу валецької церкви.

З цієї нагоди, думаю, варто пригадати життя о. Теодора Марківа.

Народився він 9 березня 1909 р., рукоположений у 1934 р. З 1935 по 1936 — сотрудник у селі Володж, Динівський деканат, що приналежав до Апостольської адміністрації Лемківщини. З 1936 по 1947 р. — парох у селі Володж. Заарештований польським військом весною 1946 року (за іншими відомостями 08.06.1948 р. службою безпеки), ув'язнений і засуджений у Ряшеві на 10 років позбавлення волі. З 1946-1956 рр. — в'язень польських тюрем. Покарання відбував в тюрмах Ряшева, Штуму й Барчева. Звільнений з тюрми в 1956 році. З 1956 по 1959 — перебував на лікуванні у Пасленку та в Сопоті.

З 1959 р. замешкав у Валчі, де почав організувати душпастирство серед українців-виселенців. Допомігав також у Мендзижечу, Сквезині, Осецьку, Гожові та у Щецінку. Після приїзду до Валча о. Марків почав організувати українську спільноту. Перша літургія відбулася 21 червня 1959 р. у костелі Святого Хреста. На цій літургії був присутнім також о. Шалаган (римо-католицький священник), який представив нового свщеника, а потім послужив у Тайні Покаяння. З того часу о. Теодор Марків почав регулярно правити літургії в українському обряді. Можна сказати, що для людей виселених в околиці Валча це була нагода повертати до своєї Церкви, бо тут можна було почути свою мову, свою молитву та свій спів. Це принесло надію, що вірні мають вкінці свою літургію та священника. В тому часі, якщо з людьми

замешкав свій священник, це була велика підтримка для свідомості. Це означало душпастирську стабілізацію. Вкінці не треба було шукати десь далеко (Хшаново, Циганок, Битів) свого священика, бо він був з людьми тут на місці.

У вересні 1959 року сталася прикра подія. Хтось увійшов до помешкання отця Марківа й вкрав валіску з церковними книгами, посудом, ризами та пропали також його особисті речі. Якийсь час не було відомо, хто це вчинив, але згодом під впливом докорів совісті призналася до вчинку господиня місцевого латинського пароха. Описує цю подію у своїй книжці о. Степан Дзюбина (о. Степан Дзюбина «І стверди діло рук наших»): «Не знати ким вона була підмвлена до крадежу, але потім і призналася до спалення украдених речей (вогонь не знищив цілковито тільки чаші, дискаса й ложечки). Причина була, ймовірно, така: невдоволені римо-католики хотіли руками малосвідомої господині примусити нас закрити станицю шляхом знищення літургійних предметів, потрібних до відправи. Побожне бажання не здійснилося, натомість нещасна жінка так пережила цю подію, що стала психічно хворою. А Валч працював далі.»

Отець Теодор Марків на території нашої парафії відправляв також літургію в Надажицах. Відправи відбувалися з нагоди великих свят. Почалося це з 1959 р. До Надажиць їхали люди з Сипнева, хто як міг. Приїздили також і з Буд. На літургію приходило до 50 осіб. У цьому допомагав йому о. Михайло Дочило. Коли о. Теодор виїздив то заступав його о. Дочило. Це тривало аж до 1972 року. (прод. на 5 стор.)

Отець Теодор Марків.

Вертеп

с. ПИКУЛОВИЧИ, Пустомитівський р-н, Львівська обл. Записано в 1979 р.

(Входять три пастухи:
“Христос рождається”).

1 ПАСТУХ

Слава Богу, господарі,
Хоч зараз, правда, пізній час,
Прийміть, як ласка ваша буде, —
Хочемо заночувати у вас.

2 ПАСТУХ

Ми пастушки собі убогі,
Пасли ягнята за селом
І збилися геть з дороги,
Ідучи з поля всі разом.

3 ПАСТУХ

Просим вас заночувати,
Нам зоря не сяє,
Страшно йти в дорогу,
Бо блуд ся чіпає.

ПАСТУХИ (разом)

Треба нам спочити.

1 ПАСТУХ

Вставайте, пастирі, щось небо дивно
сяє.

2 ПАСТУХ

Та це світає.

3 ПАСТУХ

То скоро буде день.

1 ПАСТУХ

Це не горить і не світає,
І ще не скоро буде день.
Це над Вифлеємом щось палає,
Неначе справді десь огонь.

2 ПАСТУХ

Дивіться, браття, лихо з нами.
Ангел Божий з неба сходить.

АНГЕЛ

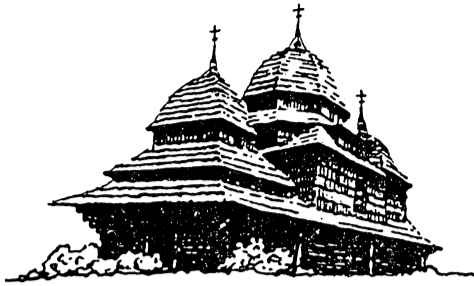
Не бійтеся, люди чесні,
Я вам приніс радісну новину,
Що у Вифлеємі Божа Мати
Породила Сина.
І ви ідіть поклін віддайте,
Богу пісню заспівайте.

КОЗАК

Я — українець з-за Дніпра,
З Широкого Лугу.
Запорізька Січ впала у тяжкую тугу.
Раптом опівночі зірка засіяла.
Як упав на нас той блиск,
Стали ми збиратися в дорогу,
Отаман послав мене про диво
дізнатися.
Ми йдемо з Вифлеєму, вступаємо
всюди.
Звістку радісну усім несем,
Що Христос-Спаситель світу
народився.

1 ПАСТУХ

Аж тепер-то ми дізнались,
Що за сяйво серед ночі
Било просто нам у очі.

2 ПАСТУХ

І не гаймо ні хвилини, дари збираймо
І з поклоном у Вифлеєм спішімо.

ЖИД

Вай, вай, вай. Що я бачу, що я чую,
Ще й політику такую, -
Щоб ту зиму мандрувати,
Собі напасти шукати,
Чи не ліпше в хаті спати?
Є що випити та з їсти,
Те що Мошко вам приніс
Та й поставив перед ніс.

1 ПАСТУХ

Ой, ні, проклятий жидюго,
Тепер не такі дурні люди,
Щоб із Мошком гендель мати,
Та й про Бога забувати.

2 ПАСТУХ

Хто на добру путь рішився,
Той із Мошком розлучився.

3 ПАСТУХ

Чи то студінь, чи зима -
Перешкод тобі нема.

ЖИД

Ах такі ви? Но, но, но...
Я, чув, що ви тут казали,
Що на мого царя Ірода брехали.
Ви не знали, що Ірод цар
- Мошків володар,
Схопить він тую Дитину,
Зараз буде за хвилину.

1 ПАСТУХ

Ой, буде ж нам тут пригода,
Він повідомить Ірода.

2 ПАСТУХ

Ірод кожного карає.
Хто Дитину ту в краях вітає.

3 ПАСТУХ

Бо цар Ірод розізлився,
Що Син Божий народився.
І боїться цар Малого,
Щоб не зняв корони з нього.

ІРОД

Ах, ви тут сховались?
Ви Йому там поклонялись?
Добре, що я вас тут маю,
Зараз всіх вас покараю.

1 ВОЇН

Великий царю Іроде,
До тебе прийшли три царі зі Сходу,
Хочуть бачити тебе.

ІРОД

Чого їм тут треба, коли я цар у своєму
краю?

1 ВОЇН

Не знаю. Та чув від них таке, що в твоєму
царстві родився Цар неба і землі.

ІРОД

Ну, чого ж, поклич сюди,
Не слід стояти під дверми.
Звідкіль, з якого краю, яку новину
принесли?

1 ЦАР

Ми царі зі сходу, дари несемо,
До Царя нового з поклоном ідемо.

2 ЦАР

Довго ми ходили, довго ми блукали,
Де Цар світу народився того ми не
знали.
А зоря нас все вела, все над нами сяяла,
І в твоєму царстві десь вона тут згасла.

3 ЦАР

Великий царю Іроде, дорогу нам вкажи,
В твоєму царстві Цар родився,
Його нам покажи.

ІРОД

В моєму царстві Цар родився?
Я тут цар над царями, володар всього
краю.
Царя-Дитяти я не знав і не знаю і вас не
приймаю.
Чи зі мною ви підете, до вертепу
поведете?

ПАСТУХИ(разом)

Ні з тобою не підемо
І в вертеп не поведемо.

ІРОД

Воїни мої!

2 ВОЇН

Я!

ІРОД

Є у мене жид учений,
Мошком його звати.
Де цар світу народився,
Його тре спитати.

2 ВОЇН

Мошко, Мошко, цар зове.

ЖИД

Кого, кого, мене?

2 ВОЇН

Тебе, тебе.

ЖИД

Я ще своїх жон не поцілював,
Ще своїх діток не порухував, ще маю час.

1 ВОЇН

Йди жиде зара, бо буде кара.

ЖИД

А, кара? Іду, іду зара.
(до Ірода)
Добрий вечір, пане крулю.

ІРОД

Скажи мені, жиде, де Бог народився.

ЖИД

А, бук, народився в лісі під Шоломиєю.
Його посадили, рубали, стругали,
І мені таку паличку дали.

ІРОД

Тихше, жиде, що плетеш?
Бо ногами задереш.

ЖИД

Я вам задеру, краще я все сповіщу.
Суро, жінко моя, де ти?

СУРА

Я тута.

ЖИД (читає)

Є тут. Є тут такі вісті, ще й золотими
словами написано, що Цар світу наро-
дився в Вифлеємі, сидів на високому

троні, їв варене і печене.

Мої Хайки там
були, їли і пили. Щось ти мені,
господарю, не даєш.

ІРОД

Всіх беріть, всіх в'яжіть,
Всіх до ями садовіть!
А мале Дитя в яскіні
Мусите знайти ще нині,
Бо інакше всім вам смерть!

СМЕРТЬ

Тут вітаю я з косою.
Хто питає тут за мною?

ІРОД

Я цар Ірод, Смерте моя люба, Смерте
моя мила,
Ти завжди мені служила,
Всіх косила ворогів,
Всіх, кого я повелів.

СМЕРТЬ

А тепер кого скосити?

ІРОД

З них ніхто не сміє жити,
А крім того, скосиш того,
Хто в вертепі народився.

СМЕРТЬ

О, ні, мій любий царю,
Я косою їх не вдарю,
Бо мале Дитя в яскіні
Має владу в світі нині.
Мушу я Йому служити,
А тебе я маю вбити.

ЧОРТ

Ти вже тут? Ти вже тут? Геть зі мною,
Там смола запече тебе водою.

АНГЕЛ

До вертепу поспішайте,
Сина Божого вітайте,
І всім людям говоріть,
Що Христос прийшов у світ.
Можете іти свobodно
І служити Йому гідно.

1 ПАСТУХ

Бувайте здорові, веселі, як на небі
Ангели.
Прощайте, ми ідемо і на другий рік
прийдемо.

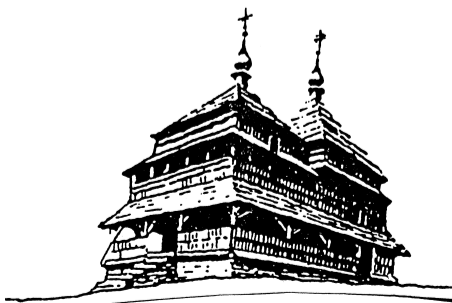
2 ПАСТУХ

Казав нам Господь по коляді ходити
І колядою людей веселити.
Що будете давати не будемо гордити:
Плесканку сиру, грудочку масла,
Кільце ковбаси, пляшку горілки -
То буде від вас Богові офіра,
А колядникам — ваша ласка щира.

3 ПАСТУХ

Слава Богу, вже рушаємо в дорогу,
В путь далеку вирушаємо,
Богу пісню заспівуємо.

(Всі колядують.)

Пам'яті жертв Голодомору

Це вже 77 літ минуло від події, яку ми сьогодні називаємо Голодомором 1932-1933 рр. в Україні. В останню суботу листопада 2009 р. в цілій Україні цю річницю відзначили по всіх містах, містечках і селах скорботно й з великою пошаною до жертв.

Цю дату відзначили ми також у Польщі. В суботне пообіддя 29 листопада наша громада Бань Мазурських зібралася в церкві святого Миколая, щоби взяти участь у Панахиді відправленій в наміренні жертв Великого Голоду. Через цілу церкву, від дверей по іконостас палав укладений із горючих лампадок хрест. На тетраподі лежав великий буханок хліба перев'язаний колючим дротом нагадуючи про цей же хліб, якого відібрали голодуючим у тридцятих роках. Картину доповнювали перев'язані чорними стрічками хоругви та прапори й художня виставка з України.

Отець Павло Старух ЧСВВ розпочав Панахиду, після якої присутні в храмі парафіяни уформували процесію. Всі учасники походу, тримаючи в руках лампадки вишли на церковний майдан. Процесія йшла мовчки, лише час до часу відзивалися церковні дзвони. Перед місійним хрестом ми затрималися, щоби відспівати «Вічну пам'ять» за померших від голодної смерті. Лампадки залишилися під хрестом.

У проповіді під час Служби Божої отець Павло нав'язав до події з-перед понад 70-ти літ і до числа жертв сталінського режиму. Сказав, що число подають різне, але всіх, що тоді загинули може бути й 11 млн. бо їх ще до сьогодні ніхто не

був у силі точно порахувати. Після літургії парафіяни відспівали гимн «Ще не вмерла Україна».

Наступного дня, у неділю, до нашої церкви приїхали гості з Кентшина — молодь, якою опікується сестра Міріам ЧСВВ. Вони підготували й показали нам чудесну художню програму присвячену річниці Голодомору.

На закінчення богослужіння перед іконостасом стало одинадцятьо молодих людей і кожен з них тримав перед собою букви, що разом склалися на напис «Голодомор 32-33». Кожна з осіб розповідала про жахливі події: люди помирили в домах, на подвір'ях, в полі, на дорозі й де тільки. Померлих було так багато, що не встигали їх хоронити. Сталінські урядники, комсомольці, міліція забирали від селян збіжжя та інші продукти, частину розсипали й топтали, щоби люди не мали що їсти. За збирання колосків на колгоспному полі була смерть.

Після відправи й художньої програми всім згромадженням за присутність та молитви, молоді та сестрі Міріам за виступ подякували отець Павло та п. Йосиф Присташ.

Ще цього ж дня молодь зі своєю опікункою поїхали до церкви св. Йосафата в Круклянках.

Василь Крет

В руках юних артистів напис "Голодомор 32-33".

Процесія з лампадами довкола церкви.

Дерев'яні храми Львівщини готують до списку ЮНЕСКО

Чотири дерев'яні храми у Львівській області готують до внесення у список всесвітньої культурної та природної спадщини ЮНЕСКО. У листопаді 2009 року відбудеться нарада всіх зацікавлених сторін, а вже наступного року до ЮНЕСКО подадуть першу офіційну заявку на внесення об'єктів до всесвітнього фонду. Про це сьогодні, 5 листопада, повідомив ZAXID.net заступник начальника управління охорони культурної спадщини ЛОДА Роман Онишко.

(на світлині) в селі Потелич Жовківського району (1502 р.) та церква Різдва Пресвятої Богородиці, що у селі Матків Турківського району (кінець XVIII ст.). Також дві церкви зі Закарпатської області — в селищі Ясіня Рахівського району (1813 р.) та в селі Ужок Великоберезнянського району (1745 р.). Дві церкви у Івано-Франківській області — у Рогатині (1644 р.) та в околиці Коломиї в селі Нижній Вербіж (1808 р.). Усі 8 відібраних українських дерев'яних храмів датовані XV–XIX сторіччям, — повідомляє ZAXID.net.

„Цього місяця відбудеться нарада всіх зацікавлених сторін, де зустрінуться представники Міністерства культури України, Львівської, Франківської та Закарпатської облдержадміністрацій, для того, аби виробити план реставраційних робіт, оцінити об'єкти та кошти, необхідні для цього”, — зазначив Роман Онишко.

У липні цього року українсько-польська комісія оглянула близько 40 автентичних дерев'яних храмів на території України та Польщі. Відібрано по 8 храмів з обох сторін. Серед українських претендентів є 4 церкви на Львівщині: церква Святої Трійці у Жовкві (1720 р.), церква Святого Юра в Дрогобичі (кінець XV–XVI ст.), церква Святого Духа

„Комісія відбирала ті храми, що перебувають в кращому стані. На рішення впливали рівень облаштування прицерковної території, технічний стан та автентичність церкви”, — зазначив Роман Онишко.

Згідно з регіональною програмою управління охорони історичної спадщини ЛОДА, на збереження дерев'яних церков 2009 року виділили 1 млн грн. За ці кошти у церквах проведено захист антипіренами від просочення, встановлено протипожежну сигналізацію та вогнегасники, адже пожежі у дерев'яних церквах — все ще одна із найбільших проблем на шляху їх збереження.

(пису)

Отець Теодор Марків — перший душпастир Валча

(Закінчення з 3 сторінки)

Отець Марків почав катехизувати дітей. Доїздив до Папова, Русінова та Буд. За о. Маркова почали до Валча приїздити Сестри Службениці, котрі також провадили катехизацію для дітей. Першою сестрою була сестра Меланія Кузьо.

Отець Теодор Марків помер 4 липня 1974 року у Валчі і тут похований на цвинтарі на Дольному Місті (дільниця Валча). На похорон прибуло багато наших вірних, та римо-католиків. Приїхали майже всі наші священики. Похороном зайнявся тоді о. Володимир Пирчак. Похоронні богослужіння провадили латинський єпископ Тадеуш Верно з Кошаліна та о. митрат Іван Мартиняк.

Отець Марків був особою поважаною всіма. У Валчі його дуже шанували. Вмів з'єднати біля себе людей. Це була людина високої культури. Дуже цинили його латиники. Брав участь у латинських богослужіннях. Помагав їм у реколекціях. У душпастирській праці отець Марків дуже радо помагав своїм священикам. Всюди, де міг, відвідував наших вірних. Тут користав з зичливості наших людей, котрі його завозили своїми автами, чи то приймали на нічліг. Добре його знали і в Щецінку але і на Гожівщині та в Мендзижечу.

Це був дуже свідомий священик, який мобілізував та допомагав у цьому, щоб посилати дітей до українських шкіл. У цьому підтримував також дітей матеріально.

Отець Марків символізує людей, які, подібно як він, були у тому часі ув'язнені, перейшли подібну дорогу але не скорилися. Терпіли, до свідчували приниження, але не відреклись свого, своєї гідності, своєї національності та Церкви. Це був тернистий шлях, але як говорить латинська сентенція: Per aspera ad astra — через терпіння до хвали. І думаю, що такої хвали може очікувати від нас о. Теодор за труд незломної праці, для збереження своєї тотожності, бо вчив віри в Бога та як бути греко-католиком та українцем на чужині.

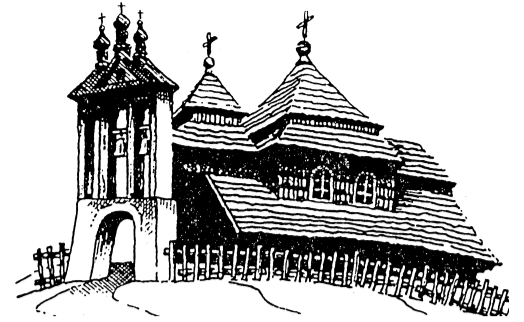
Вічна йому пам'ять.

о. Акадій Трохановський

Синодальне послання

з нагоди 20-ліття легалізації УГКЦ, 65-ліття з дня смерті Митрополита Андрея (Шептицького) та 25-ліття з дня смерті Патріярха Йосифа (Сліпого)

(Продовження з 1 сторінки)

Проте таке намагання уникати у своєму житті морально-етичного виміру обертається тим, що саме воно стає головною причиною наших життєвих поразок. Церква не виступає проти ефективності, віри в свої можливості чи розумного використання ресурсів: все це є речі, які, якщо вони впливають з віри в Бога, справді стають чинниками успіху. Однак ключем тут є віра в Бога, яка формує нашу позицію і відсікає з наших дій ті, що суперотвнні Божій волі. Інакше ми стаємо «своїми» для гріховного світу і разом з ним котимося в духовну пастку. І тоді нам так чи інакше треба буде платити — скажімо, чи не платити сьогодні світова спільнота велику ціну за безконтрольну аморальність у фінансових справах? Своєю енциклікою «Любов у Правді» (Caritas in Veritate) Папа Бенедикт XVI якраз нагадав нам, що людська нечесність має фінансовий вимір. Але цього разу нам доводиться розплачуватися за своє небажання зважати на Божий закон.

Тому заперечувати потрібність жертви — це думати так, як Юда, який по-своєму також любив Христа, але прагнув для Нього розкошів влади й пишноти царського трону, бо ставив він їх понад усе. Саме цю земну логіку Юди ми часом не хочемо визнати в собі самих. Натомість мати за взірєць Христа — означає бути духовно готовим до жертви, якщо Господь нас до неї колись покличе. Навмисне шукання страждань є спокушенням Бога, але смиренна й довірлива готовність прийняти їх з Божої волі як дар, що наближає нас до Царства Небесного, — це єдино можлива позиція, завдяки якій ми справді стаємо християнами.

«Шукайте горішнього!»

А коли ви з Христом воскресли, то шукайте того горішнього, де Христос перебуває, сівши по правиці Бога. Думайте про горішнє, а не про земне (Кол. 3, 1-2).

Обидва згадані предстоятелі нашої Церкви, здійснюючи своє служіння та відчуваючи відповідальність перед Богом, ставили перед собою і своєю паствою великі завдання.

Митрополит Андрей (Шептицький) був будівничим граду Божого — великої християнської цивілізації, одним із наріжних каменів якої є свідчення «аж до пролиття крові». Ще на початку ХХ століття йому розкрилася головна мета його служіння, яка була частиною Господнього промислу для його народу, а саме: духовно підготувати Церкву до мучеництва:

Може прийти хвиля, в якій треба буде кров пролити за святу віру. На ті тяжкі часи, що настають, треба Вам і мені приготувитись (Пастирське Послання до духовенства «О достоїнстві і обов'язках священства» 30 січня 1901 року).

З усією ревністю і енергією Христового Пастиря Митрополит узявся за це важливе діло духовного скріплення і утвердження свого народу у вірі. А коли приходила пора випробувань, сам він подавав приклад стійкості та мужності, незважаючи на загрозу для себе. Так, на початку Першої світової війни Владика Андрей звернувся до своєї пастви з гарячим закликком зберігати вірність своїй Церкві, «хоч би мали для неї багато посвятити, а навіть власне життя», за що змушений був втерпіти ув'язнення. Коли ж під час Другої світової війни радянські війська окупували Західну Україну, галицький архиєрей звернувся до Папи Пія XII з особистим проханням уділити «апостольське і батьківське благословення і наказати, уповноважити і призначити мені вмерти за Віру і Церкву... Ми сповнімо наше завдання і Голаф радянського комунізму відійде». У цьому запевняв Митрополит Андрей з глибоким переконанням, що пекельні ворота не здатні (Продовження на 7 сторінці)

Праведність життя й особиста жертва як «живі камені» християнської цивілізації

Не кожен, хто промовляє до мене: Господи, Господи! — увійде до Царства Небесного, лише той, хто чинить волю Отця мого, що на небі (Мт. 7, 21).

Великою школою віри й любові для нашого народу стало саме життя Митрополита Андрея і Патріярха Йосифа. Так, іще юнацький вибір Романа Шептицького на користь Української Церкви та її скривдженого люду зігривав серця багатьох українців і скеровував їхні дороги у бік служіння своєму родові. Ледь не кожна галицька родина передавала з покоління в покоління зворушливу оповідь про тверде рішення юнака стати греко-католицьким ієромонахом і про тривале, але любляче переконання ним свого батька, графа Івана Шептицького, благословити цей намір. Ця оповідь і досі має силу зразка для наслідування, яким надихаються нові покоління покликаних до чернечого подвижництва.

Митрополитові випала доля провести Церкву через дві світові війни. Мінялися влади, зникали цілі імперії, занепадав звичний світ з його традиційними цінностями, на зміну яким приходив культ сили й спокуса всездозволеності. Проте ніщо не могло збити орієнтації Владика Андрея на Творця і Його заповіді:

Програма нашої праці така: Будемо повинуватися владі, слухати законів, оскільки вони не противні Божому закону; не будемо мішати до політики і світських справ, не перестанемо жертвенно працювати для Христової справи в нашому народі (Пастирське послання від 9 жовтня 1939 року).

І кожній владі він нагадував:

Від уряду... очікуємо мудрого справедливого проводу та розпоряджень, які би враховували потреби та добро всіх громадян Нашого Краю, незалежно від того, до якого віросповідання, народності й суспільної верстви належать (Пастирське послання з нагоди проголошення Акту відновлення Української держави 30 червня 1941 року).

Цим своїм свідченням слуга Божий Андрей промовляє до нас і в нинішні непрості часи. Нас приваблюватимуть нові геополітичні союзи і жахатимуть старі форми рабства, спокушатимуть блага сучасного світу й насторожуватимуть рецидиви давніх утопій. Але хай дух наш вознесеться понад цими буремними хвилями, щоб ми, як і наш великий Митрополит, незмінно бачили гавань Христового спасіння.

Не менш промовистим є і життя Патріярха Йосифа. Воно стало символом Хресної дороги всього українського народу в ХХ столітті:

Нічні ув'язнення, таємні судилища, нескінченні допити і підглядання, моральні і фізичні знущання й упокорення, катування, морення голодом; нечестиві слідчі і судді, а перед ними я, безборонний в'язень-каторжник, «німий свідок Церкви», що, знеможений, фізично і психічно вичерпаний, дає свідчення своїй рідній мовчазній і на смерть приреченій Церкві (Заповіт).

Цей в'язень-каторжник став прикладом для багатьох мучеників української землі й великою духовною опорою для своєї пастви у найлютішу добу ГУЛАГУ. Мірилом вчинків і в цьому випадку не було кермо влади чи розкіш багатства. Навіть якщо й не знати, що цитовані думки взято із «Заповіту» Патріярха, вдумливий християнин відразу відчує, що ці слова звучать як заповітні:

Оця любов до Христа, любов до Святої Церкви... любов до рідного Українського народу... визначали мій життєвий працелюбний шлях, моє думання та мою працю, на волі й у неволі. Упродовж цілого свого життя був я,

і таким відходжу з цього світу, в'язнем Христа!

Ось чому заповітом обох великих мужів нашої Церкви — і Митрополита

Андрея, і Патріярха Йосифа — є на перший погляд дивний, але мудрий парадокс: бути «в'язнем Христа» — це єдиний шлях здобути справжню духовну свободу!

Придивляючись до життя цих видатних Предстоятелів УГКЦ ХХ століття, можемо помітити, що їхня мова, така звична для тогочасної епохи, стає деколи майже незрозумілою для прагматичної логіки епохи нинішньої. Вслухаймося, для прикладу, в молитву чернечого новика Романа Шептицького, якою він поручає Богові свою родину:

Дай їй християнських матерів, котрі вчили б дітей Твоєї служби, дай їй батьків, щоби вони явно і відважно визнавали Твою святу віру і жили в дусі Твоїх законів. Нехай за неї гинуть, як св. Йосафат.

«Просити в Бога, щоб моя родина гинула за віру? Що за глупота?» — сказав би якийсь «герой нашого часу», що обманом і безчестям стягає для себе і своїх близьких усе золото світу, будучи свято переконаний, що тим самим чинить їм добро. Або інші слова тієї ж молитви:

Зволь, Господи, вибрати собі з нашої родини священників, апостолів, святих мучеників.

Просити в Бога мучеництва? А чому не просити матеріального достатку, високих посад, влади і слави? Цілком іншою логікою просякнуті діяння обох світочів нашої Церкви. Навіть своє високе становище і належну їхньому санові владу наші великі попередники вважали насамперед великою відповідальністю та жертвним служінням. Так, уже в своєму Пастирському посланні до вірних Станіславівської єпархії молодий Владика Андрей переконливо сформулював кредо усього свого дальшого архиєрейства:

Від сеї хвилі я, з приказу Христа, маю бути не лише вашим братом, але вашим пастирем, вашим вітцем; маю вже лиш для вас жити, для вас з цілого серця і цілої душі працювати, для вас все посвятити, за вас, як буде того треба, життя своє положити.

Чи не можна б ці слова, сказані єпископом про своє служіння, віднести до кожного з нас, кому доручено відповідальність за долю і благо своїх ближніх?

Подібним духом жертви було сповнене служіння Патріярха Йосифа, яке він так підсумував у своєму «Заповіті»:

Як ніколи раніше, розкрилася мені таємниця слів Христа: «І будете мені свідками...» (Ді. 1, 9). Свідчити Христові — сповідувати Його перед людьми (пор. Лк. 12, 8), не відрікатися Його, нести хрест свій, страждати за Христа і з Христом, бути готовим на муки і навіть життя своє віддати за друзів своїх, не лякаючись тих, що «тіло вбивають» (Лк. 12, 4).

«Але доки ж можна носити хрести?! Коли ж ми будемо просто жити?» — знову можуть запитати зневірени й нетерплячі. І поставлять собі за мету будь-якою ціною вирвати в долі безтурботне існування, не обтяжене усвідомленням власної гріховності та відповідальності...

Із цих прикладів постає перед нами уся міра дехристиянізації наших душ. Ми вже не готуємося до мучеництва й жертви, оскільки останні є для нас ознаками релігійного фанатизму й життєвої поразки. Чимало наших сучасників, захоплених здобутками секуляризованого світу, натхненно говорять про пріоритет ефективності й розумного використання ресурсів над тим, що вони зневажливо називають моралізаторством. Услід за цим світом, ми ставимо собі за мету будь-якою (а значить — і недозволеною) ціною уникнути страждань, які вже не є для нас Божим випробуванням та Богом даним шляхом до блаженства, і правдами чи неправдами здобути бажаний результат. Метою життя людини сьогодні часто стає не наслідування Христа, який через Свою жертву став Спасителем світу, а пошук якнайбільшої вигоди та задоволення. Тому якщо би «героеві нашого часу» довелося на місці Бога вирішувати, де саме мало б народитися Боже Дитятко, він обрав би не бідну яскиню, а царські палати як «найефективніше вкладення людського капіталу».

Синодальне послання...

(Продовження з 6 сторінки)

здолати Обручницю Христової, а перемога сил темряви не може бути вічною.

З цієї ж заснованою на глибокій довірі до Господнього промислу мужністю він захищав святість людського життя, звертаючись з листами до провідників нацистської Німеччини та організовуючи акцію порятунку євреїв. Цю впевненість у торжество Істини, попри усвідомлення неминучості жорстоких переслідувань, що очікують ієрархію та вірних УГКЦ, він висловив на своєму смертному ложі:

Наша Церква буде знищена, розгромлена большевиками. Але держіться, не відступайте від віри, від св. Католицької Церкви. Тяжкий досвід, який впаде на нашу Церкву, є хвилевий. Я виджу відродження нашої Церкви. Вона буде гарніша, величавіша від давньої та буде обіймати цілий наш народ.

Без духовного гарту епохи Шептицького ми, вірні його Церкви, напевно, не змогли б вистояти перед натиском богоборчих режимів, а головне — не могли б сподіватися, що після такої страшної руйни можливе відродження. Так Господь діяннями Митрополита Андрея згуртував наш народ перед великим випробуванням.

Це неймовірно важке, але не менш величне завдання: провести Церкву через мучеництво і катакомби та підготувати її до воскресіння випало на долю його наступника на Галицькому престолі — Патріарха Йосифа (Сліпого). Як у неволі він повною мірою усвідомлював цей незбагнений задум Божого Промислу — «дати живе свідчення нашій Церкві», так і, визволившись із лабет червоного змія, почав докласти усіх своїх зусиль, щоб далеко поза межами батьківщини «завершувати те, чого не міг довершити як в'язень». У своїх діяннях він також черпав натхнення з віри:

Я вірив, що з руїн повстануть наша Церква і наш Нарід! З усіх сил намагався я шукати виходу з цього майже безвихідного становища, щоб підняти Церкву і Нарід з руїни, щоб їх відродити (Заповіт).

Щоб збагнути усю пророчу силу цих слів, потрібно пам'ятати, що сказані вони були тоді, коли ще тривала «Страсна п'ятниця». Що більше, з глибокого Сибіру, з каторги Патріарх пише своє славне послання «Великого бажайте!», в якому закликає своїх переслідуваних духовних дітей вірити у Бога. Бо те «велике», про яке він говорить, це не мрія про земні багатства і славу, а віра в Бога, в руках якого перебувають долі людей і народів; це святість, до якої Бог закликає кожну людину і кожного Христового учня.

«Великого бажайте!» Це незвичайно змістовний і гідний Христовий вислів і зазив! Що ж можна великого бажати, очевидно, маючи перед очима Бога?.. Співдіяти з Божими поривами, не губити їх і не тратити сил на дрібниці і перемінаючі речі, не спинюватися на марницях, поширювати і закріплювати Христову Церкву, а передусім — здобути велику святість, бо призвав нас Бог не до нечистоти, але до святості (1 Сол. 4, 7), — оце те велике в головних зарисах, якого повинен бажати Христовий ученик.

Що робити сьогодні нам, нащадкам цих великих провідників Церкви? Спочивати на здобутих ними лаврах? Прагматично обмежитись куцим здобуттям можливого? Чи, як і вони, відчуті велику відповідальність перед Богом, а тому «забажати великого»?

Зовсім недавно, у дні паломництва Слуги Божого Папи Івана Павла II до України, коли величава літургійна молитва збирала у Львові майже півтора мільйона молільників, дух наш знову вознісся понад повсякденними турботами, а наша Церква заявила про готовність «до здійснення нових завдань, які впливають з нашої богоносної східної традиції й церковного управління, а також з почесного нашого обов'язку перед усією вселенською Церквою»:

Для краішого майбутнього в новому столітті ми, єпископи Української Греко-Католицької Церкви, готуємо план душпастирської праці, суть якого можна передати такими словами: святість об'єднаних людей у паломничанню на шляху до церковного сопричастя, щоб здійснити волю Христа-Спасителя (Привітання Блаженнішого Любомира).

Ми — народ, духовно травмований безбожним тоталітаризмом і занапащений вічними роздорами, — маємо стати народом святим та об'єднаним, щиро прагнучи церковного сопричастя з усіма християнами. Отож три-

маймо свій дух високим, щоб не стратити з поля зору цю велику й гідну мету — «святість об'єднаного народу».

У перспективі єдиного патріархату

Ось нове творю все (Одкр. 21, 5).

Кожна Церква звершує свою місію серед конкретного народу, в певному історичному часі та географічному просторі. Подібно як Ісус Христос, ставши людським дитям, «зостав мудрістю, літами і ласкою в Бога та в людей» (Лк. 2, 52), щоб досягнути вік зрілого мужа, так і св. Церква — Його Тіло — має різні етапи свого розвитку та ступені зрілості. Різні форми організаційної структури ми по-церковному називаємо єпархіями, митрополіями та патріархатами. Серед останніх особливою пошаною втішаються п'ять найдавніших патріархатів: Рима, Царгорода, Олександрії, Антіохії та Єрусалима (т. зв. Пентархія), які були встановлені Вселенськими Соборами в першому тисячолітті християнської історії. Упродовж другого тисячоліття патріаршої гідності, насамперед за підтримки відповідної державної влади, домоглися Московська, Сербська, Болгарська й Румунська Церкви.

Ідея патріархату Київської Церкви зродилася на початку XVII століття у дещо інших обставинах та мала свою унікальну специфіку, оскільки визрівала не з політичних мотивацій, а з насущних потреб церковного життя. Ця ідея, за задумом її видатних речників — Митрополитів Йосифа Веляміна (Рутського) та Петра (Могили), — полягала насамперед у тому, щоб поєднати дві гілки колись єдиної українсько-білоруської Церкви, які внаслідок незгод щодо укладення Берестейської унії опинилися під різними юрисдикціями: Рима й Царгорода. Спільний патріархат мав би, за тодішнім висловом, не лише поєднати «Русь із Руссю», а й спричинитися до відновлення єдності між християнським Сходом і Заходом, підтримуючи сопричастя з Першим і Другим Римами та допомагаючи їм подолати грікі наслідки церковного розколу. На жаль, конфесійна упередженість тодішнього проводу великих Церков та фанатизм загалом не дозволили втілити в життя таку «універсальну унію», але її здатність стимулювати екуменічний діалог і сприяти церковному порозумінню й поєднанню в Україні не згасла з плином часу і не згубилася в глибині віків.

У XX столітті її палким промотором знову стає унійний Митрополит — Андрей (Шептицький), який, подібно до свого великого попередника Йосифа Веляміна (Рутського), готовий був навіть зректися особистих амбіцій заради єдності Української Церкви та її поєднання з Вселенською Церквою, хоча саме йому уряд Української Народної Республіки у 1918 році пропонував патріарший титул. Згодом у своєму зверненні до православних співбратів з 1942 року слуга Божий писав:

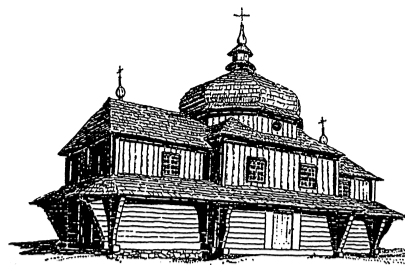
При відновленні Київської митрополії та при майбутньому, дасть Бог, піднесенні київського престолу до гідності патріархату, ми будемо канонічно підпорядковані тому патріархові, коли він визнає владу Вселенського Архієрея.

Не тільки ми, греко-католики, не маємо ніякої волі старіювати і накидатися нашим братам, але навпаки, ми готові навіть з власною стратою їм підчинитися, так що й повна злука двох українських віроісповідань виглядала би так, що радше треба б говорити про підчинення греко-католиків під владу Київського Патріарха.

Але і цього разу плани поєднання і патріаршого довершення ієрархічної структури Української Церкви були брутально перервані насиллям безбожної комуністичної влади, яка не лише придушила спроби відновлення Української державності, а й піддала жорстоким переслідуванням

і заборонам усяку релігійну діяльність, а УАПЦ й УГКЦ офіційно ліквідувала. Однак відразу після звільнення з ув'язнення тогочасний Митрополит Галицький Йосиф (Сліпий)

порушив питання про визнання Києво-Галицького патріархату перед отцями Другого Ватиканського Собору, покликаючись на те, що:

Київські митрополити, хоч не носили патріаршого титулу, управляли Церквою наче патріархи, користуючись патріаршими правами по взору інших Східних Церков. Вони були свідомі, що патріархат Церкви — це видимий знак зрілості і самобутності помісної Церкви та могутній чинник в церковному і народному житті.

У 1975 році він же започакував процес фактичного творення патріархату УГКЦ, який тривав й досі.

Коли 1991 року постала незалежна Українська держава, свій рух до патріархату відновило й українське православ'я. Між православними Церквами немає однозначності щодо способу досягнення патріаршого статусу: одні вибрали шлях самопроголошення його (як-от УАПЦ у 1991 році), інші віддають перевагу шляху через «дарування автокефалії». Натомість спільним є те, що усі спадкоємці історичної Київської Церкви в Україні визнають, що вона дозріла для досягнення патріаршого статусу. Практичне втілення патріархальної ідеї в обох — греко-католицькій і православній — гілках Київської Церкви виразно свідчить також про те, що ця ідея насправді має понадконфесійну природу. У цьому випадку навіть найменший успіх однієї з гілок водночас стає успіхом усіх, оскільки крок за кроком прокладає шлях до кінцевої мети — патріархату єдиного, сопричастного.

Останнє двадцятиліття засвідчило, що домогтися визнання патріархатів, проголошених нащадками Київської Церкви, не легко. Що в цій ситуації робити спадкоємцям Святотроїцького Хрещення в Україні: впадати в розпач? неохочуватися? жити в серці образу на уявних винуватців?

Передусім цей виклик вимагає від нас і духовного гарту, і євангельського смирення. Зокрема, ми, греко-католики, мусимо зрозуміти тих, для кого проголошений нашою Церквою патріархат видається порушенням освячених часом еклезиальних традицій, і невтомно переконувати їх, що це — воля її Божого народу упродовж уже чотирьох століть. Водночас ми покликані сповнити заповіт Патріарха Йосифа: «Ніколи не відмовляйтеся від Патріархату своєї Страдної Церкви, ви ж живі, існуючі її діти!» Це завдання передбачає, що ми мали б із розумінням, але при цьому й наполегливо переконувати світову християнську спільноту, що Києво-Галицький патріархат міг би стати «серцем» для західної та східної «легень» одного Тіла Церкви Христової, або, як про це писав Патріарх Йосиф, «[об'єднаний] Київський Патріархат мав бути, і з певністю став би ним, рятунком церковної єдності у Вселенській Христовій Церкві і рятунком нашої української, церковної і національної єдності» (Заповіт).

Проте всього цього було би все-таки замало.

Прислухаймося знову до голосів автора «Заповіт»: *Завершення [окремих помісних східних] Церков патріаршим вінцем було завжди овочем дозрілої християнської свідомості у Божому люді, у всіх його складових частинах, у свідомості духівництва і пастирів, причому свідомість мирян, отого духовного стада, довіреного їхньому пастирському служінню, зіграла неабияку роль. Бо тільки дозріла свідомість своїх власних церковних і національних скарбів, своїх культурних та історичних надбань і цінностей, своїх трудів і жертв, що входили в скарбницю цілої Вселенської Христової Церкви, створювали тверду основу для Патріархату!*

Іншими словами, великих наших цілей, зокрема патріархату, ми досягнемо не інакше, як працюючи над нашим духом, який повинен бути гідним цих великих завдань. Патріархат є для нашого Божого народу не самоціллю і не політично умотивованою метою. У ньому зосереджені питання не лише

(Продовження на 8 сторінці)

Синодальне послання...

(Продовження з 7 сторінки)

устрою Церкви, а й єдності її Божого народу та його святості. Тому не дивно, що в епіграф до цього розділу винесено відомий новозавітний вислів: «Ось нове творю все». До «творення нового» нас спонукають особливості нашої геополітичної та екуменічної ситуації, а головне — ті духовні виклики, які стоять перед нами. Отож нашим завданням є не лише вимурувати «стіни» патріархату, а й наповнити їх живим вогнем нашої віри — і тоді наша патріарша «оселя» буде визнана у світі як благословенна Богом. Саме це й мали на увазі наші єпископи, звертаючись із Пастирським посланням «Про утвердження патріаршого устрою Української Греко-Католицької Церкви» (2004) до вірних:

Патріарший статус Церкви — це не тільки декрет Синоду Єпископів, підтверджений визнанням Святого Отця. Це передусім преображене життя Божого народу, який усвідомлює свої нові обов'язки та відповідальності. Завданням усієї Церкви є невтомно працювати над таким преображенням.

«І будете мені свідками... аж до краю землі»

«Мої очі бачили твоє спасіння, що ти приготував перед усіма народами» (Лк. 2, 30–31).

Як уже було сказано, до практичної реалізації своїх патріарших устремлень наша Церква приступила на поселеннях, коли вірні в Україні були брутально позбавлені права на існування. Та жертвна місія, яку взяла на себе наша Церква у вільних частинах світу, викликає в наших серцях почуття великої вдячності та спонукає нас придивитися ближче до цієї сторінки нашої церковної історії та сучасного буття Церкви.

Починаючи з кінця XIX століття Бог у своєму Промислі повів нашу Церкву і народ зовсім новими шляхами, простеляючи їх далеко поза межі рідної землі. Відтоді й дотепер мільйони наших співвітчизників покидали і покидають свій дім, волею чи неволею опиняючись далеко від України, практично на всіх континентах нашої планети. Такими дивними Божими шляхами — головне через мирян, а згодом і через своїх священнослужителів — дісталася Київська Церква й до народів і культур, до яких ніколи раніше не йшла і серед яких ніколи не сподівалася працювати.

Реагуючи насамперед на духовні потреби українських заробітчан та переселенців, уже Митрополит Сильвестр (Сембратович) доклав чимало зусиль, щоб послати до вірних своєї Церкви греко-католицьких душпастирів. Стараннями Митрополита Андрея, який двічі особисто відвідав заокеанські поселення, наші одновітці отримали й своїх архиєпископів: Владика Сотера (Ортинського) у Сполучених Штатах Америки (1907) та блаж. священномученика Микиту (Будку) у Канаді (1912). Після Другої світової війни, коли до першої та другої хвиль заробітчанської еміграції додалася справжня лавина політичних скитальців, греко-католицькі єпархії у цих державах було піднесено до рангу митрополій, а ієрархічні структури УГКЦ поширено на Південну Америку, Західну Європу та Австралію.

Динамічний розвиток українського церковного життя на поселеннях мав важливе значення з огляду на несприятливі умови на рідних землях, особливо після того, як внаслідок тоталітарного насилля Греко-Католицьку Церкву було заборонено в Україні та в інших державах комуністичного блоку. Неоціненною є допомога, яку надала Церква на поселеннях своїй приреченій на мовчання Церкві на батьківських землях, ставши її голосом у вільному світі. Цього року, відзначаючи 20-ліття легалізації нашої Церкви, ми не раз вдячно згадували, як спрагло припадали вірні катакомбної Церкви до своїх радіоприймачів, з яких через передачі Радіо Ватикану до них линули рідний літургійний спів і теплі слова духовної підтримки. Ми вдяч-

но відзначали також, що Церква на поселеннях немало спричинилася до виходу УГКЦ з підпілля наприкінці 80-х років XX століття і до розбудови її структур упродовж подальшого двадцятиліття релігійної свободи.

Відтоді ситуація Церкви різко змінилася, і у своєму Посланні з приводу 60-ї річниці Львівського псевдособору 1946 року Синод Єпископів Церкви на матірніх землях відзначив:

Сподіваємося, що тепер Українська Греко-Католицька Церква, поступово розвинувши можливість душпастирської опіки й послідовно відстоюючи право на релігійну свободу на всіх теренах колишнього Радянського Союзу, зможе відновити свій духовний зв'язок і належно послужити тим своїм вірним, які цього бажають.

Ці слова, звернені передусім до греко-католиків у країнах їхнього новітнього розселення (включно з Росією й Казахстаном), цілком закономірно можна віднести й до вірних нашої Церкви на всіх залюднених континентах. Зміцнення духовного зв'язку й розбудова тісніших взаємин мають стати плодами здобутої свободи й відновленого чуття єдиної християнської родини.

Проте тут укотре виринає запитання: як це правильно робити? І тут знову може прислужитися досвід історії та приклад наших великих попередників. Зокрема, слуга Божий Андрей (Шептицький) не лише ініціював проведення спільних нарад греко-католицьких єпископів для узгодження найважливіших питань розвитку богослужбового життя чи вдосконалення канонічного правопорядку, а й не переставав від імені «єпископів Галицької церковної провінції» закликати «передовсім преосвященних єпископов нашого обряду й наш нарід Закарпатської Русі, Югославії, Сполучених Держав Північної Америки й Канади, Румунії й Бразилії», а також «вірних наших єпархій, а відтак і розпорошених по цілому майже світі емігрантів» уникати «всього того, що ділить і роз'єднує», а шукати «всюди того, що лучить і єднає» (*Спільне послання до 950-ліття Хрещення Русі-України, 1938 рік*).

Після визволення з ув'язнення Патріарх Йосиф доклав великих зусиль, щоб згуртувати «в розсіянні сущих», скликаючи конференції греко-католицьких єпископів, а згодом і Синоди помісної УГКЦ, «щоб злучити те розсіяне стадо воедино, об'єднати його біля свого Глави і Батька, щоб цьому об'єднанню дати вияв в нашому традиційному правлінні, в священних церковних Синодах» (*Послання з нагоди завершення 90 літ життя*).

Для Патріарха була безсумнівною нерозривна єдність УГКЦ в усьому світі:

В єдності рятуйте нашу Церкву від загибелі і руїни! Нехай Ваша єдність, єдність всього єпископату Української Католицької Церкви, буде стимулом і надхненням для всіх тих пастирів, духовників і мирян, яких батьків і прадідів родила Церква-Мати, Київська митрополія (Заповіт).

На його переконання, всі діти цієї Церкви, хоч куди закинула їх доля, втішаються духовними скарбами тисячолітнього київського християнства. Водночас вони покликані плекати свою церковно-історичну традицію у контексті культур країн свого поселення. Тому перед ними стоїть нелегке завдання, щоб належно представляючи свою традицію, збагатити культури своїх нових батьківщин. Своєю чергою, органічно синтезуючи цінні елементи місцевих культур, УГКЦ може ширше відкритися на духовні запити інших народів, давати на них відповіді на підставі київської традиції.

Отож, підхід Ісповідника віри Патріарха Йосифа до розуміння сучасної УГКЦ є справді пророчим. З одного боку, він дає змогу уникнути надмірної централізації, наслідком якої було би зведення Церкви на

поселеннях до українських анклавів, які перебувають у релігійно-культурному гетто, штучно ізольованому від повноцінного життя

в новій країні та приреченому на асиміляцію. З другого боку, збереження єдності Церкви в Україні із ієрархією та спільнотами вірних поза її межами дає змогу завжди ділитися з ними своїми скарбами, а їм — щедро черпати з її віковичного джерела і завдяки цьому продовжувати духовно приваблювати до себе нові покоління вірних та відкрити для себе глобальні духовні, культурні й цивілізаційні перспективи.

Єдиним вознесеним духом до єдиного Бога

Я зроблю з них один народ на моїй землі, на горах ізраїльських... вони не будуть більше двома народами, і не будуть більш розоділені на два царства... Вони будуть моїм народом, а Я — їхнім Богом! (Єз. 37, 21–23).

Останніми роками в Україні розгорнулася широка дискусія щодо проблеми Київської Церкви, тобто об'єднання нинішніх Церков давньої київської традиції в одну Київську Церкву. Точиться ця дискусія і в середовищі греко-католиків — і, як це буває завжди при осмисленні чогось незвичного, не бракує критицизму. Одні вбачають у цій пропозиції нездійсненну утопію, інші — «зраду».

Проте високі ідеї тому й називаються так, що для свого осмислення вимагають певної висоти духу. Бо приземлений дух неспроможний сягнути за найближчі обрії. Чи не називали «зрадою Закону», скажімо, вчинок Христа, коли Він зайшов у хату до митаря Закхея (Лк. 19, 1–10)? І тільки ті, хто зумів досягнути велич Христового посланництва, могли знайти й несуперечливе пояснення Його несподіваним крокам. Так і сьогодні перешкоди для об'єднання українських Церков цілком очевидні, а загрози — безсумнівні. Ми повинні їх бачити і їх враховувати. І все ж бачити лише їх — це ніби віддати себе земному тяжінню, припнувши свій дух до присадибного тину. Чи є ідея єдиної Київської Церкви новою й досі незнаною? Прислухаймося до голосів наших славних попередників.

Митрополит Андрей (Шептицький): *Релігійна єдність була б могутнім товчком в осягненні національної єдності. Тому, думаю, що кожний український патріот повинен зробити все, що може, до здійснення такої релігійної єдності (Лист до всіх Високопреосвященних і Преосвященних православних архиєреїв в Україні і на Українських Землях, грудень 1941).*

Патріарх Йосиф (Сліпий): *Найближчими нам за вірою і кров'ю є наші православні брати. Нас єднає традиція рідного християнства, спільні церковні і народні звичаї, спільна двотисячолітня культура! Нас єднає спільне змагання за самобутність рідної Церкви, за її Повноту, якої видимим знаком буде єдиний Патріархат Української Церкви! (Заповіт).*

Чуючи ці голоси з минулого й ніколи не забуваючи про ці заповіді, наша Церква упродовж останнього часу розробила цілу низку документів, у яких крок за кроком формулювала й уточнювала своє нинішнє розуміння нашого історичного завдання — «поєднання Русі з Руссю».

Так, уже в першому з цієї серії документі — «Концепції екуменічної позиції Української Греко-Католицької Церкви» — були сформульовані засадничі положення, які слугували відправними точками у нашому русі вперед. Зважаючи на тему, яку обговорюємо, наведемо, зокрема, такі положення:

Церковна єдність із Вселенським Архиєреєм стала однією з фундаментальних засад ідентичності УГКЦ, а тому будь-які подальші екуменічні кроки не можуть підважувати значення цієї єдності й мають розбудовуватися з її урахуванням (17).

УГКЦ виходить із засади, що всі три Церкви [УПЦ, УПЦ КП та УАПЦ] мають спільну історичну спадщину Київської Церкви (32).

УГКЦ, проте, не вважає нинішні поділи в православ'ї в Україні бажаними чи узаконеними. Навпаки, УГКЦ виставляє будь-які кроки до всеправославного примирення в Україні та об'єднання нинішніх гілок православ'я в одну Православну Церкву, вважаючи, що таке примирення та об'єднання стануть важливими чинниками на шляху духовного відродження України (33).

Наступною важливою віхою стало Послання з нагоди повернення осідку предстоятеля УГКЦ до Києва «Один Божий народ у країні на Київських горах» (2004). Тут згадані вище положення знайшли не лише підтвердження, а й логічне концептуальне продовження:

(Закінчення на 9 сторінці)

Синодальне послання...

(Закінчення з 8 сторінки)

Кожна конфесійна гілка Київської Церкви, історично близька до одного з християнських центрів, не мусить втрачати свої освячені часом конфесійні зв'язки. Сьогодні можна переконано стверджувати, що вимога розірвати ті чи ті зв'язки, яку так часто озвучували в історії України, довела свою неспроможність. Як уже зазначалося вище, заміна юрисдикційної підлеглості на сопричасне сестринство дало б можливість не лише зберегти цінні аспекти дотеперішніх зв'язків, а й збагатити ними спільну скарбницю Київської Церкви (П.2).

Цілком очевидно, що, подаючи такі несподівані, а для когось і революційні пропозиції, треба було уточнити мотивацію, яка за ними стоїть, і передумови, що їх вони передбачають. У цьому документі це зроблено так:

По-перше, нинішні особливості української церковної ситуації слід трактувати не як порушення єдиного можливого міжцерковного порядку, а як процеси, детерміновані природним розвитком українських Церков... По-друге, надійний християнський мир в Україні — передумову подальшого екуменічного діалогу — можна забезпечити лише на шляху врахування інтересів кожної із зацікавлених сторін... По-третє, на зміну монопольним спробам вирішити проблему єдиної помісної Церкви в Україні на користь якоїсь однієї з конфесій має прийти об'єднання зусиль усієї християнської спільноти. Цивілізоване вирішення долі Київської Церкви може стати справжньою «лабораторією екуменізму» (Іван Павло II), позбавленого ультимативності й сповненого духом співпраці та партнерства. Гармонійні, інклюзивні форми об'єднання Київської Церкви (наприклад, у формі єдиного Патріархату — наскрізній історичній візії українців

ще з XVII століття) завдяки унікальній сопричасній відкритості могли б стати шансом для центрів християнства зустрітися на його терені, щоб врешті-решт знайти нові екуменічні моделі порозуміння... (П.4).

Цей документ не залишився непоміченим в Україні, і чи не вперше у новітній час з православного боку почали надходити певні офіційні й неофіційні відгуки. Стало зрозуміло, що запропонована УГКЦ «інклюзивна» модель Київської Церкви потребує огранення в суто еклезіальних і богословських термінах. Це було зроблено 2008 року у Зверненні до Предстоятелів українських Православних Церков, зокрема було подано важливе богословське підґрунтя греко-католицького розуміння єдиної помісної Української (Київської) Церкви:

Єдина помісна Українська Церква воскресне сопричастям Церков київської традиції, які самі себе і одна одну вважають спадкоємцями Святотроїцького Хрещення. Кожна з Церков іпостасно-самобутня у власному очоленні і священноначаллі, кожна рівна у звершенні Тайства спасіння (2).

Ініціативи УГКЦ щодо обговорення шляхів відродження Київської Церкви стимулюють внутрішньоправославні процеси, але не є їх єдиною причиною. Пошук шляхів відродження Київської Церкви охопив сьогодні усі її нинішні гілки, що, безсумнівно, є важливим «знаком часу». Щоправда, пропозиції українських православних обмежуються лише створенням єдиної помісної Української Православної Церкви. До пропозиції УГКЦ, яка передбачає вихід за вузькоконфесійні рамки, українські православні ставляться з обережністю, оскільки в ній вони вбачають давню модель «уніатизму». Це свідчить про те,

що в Україні визріла серйозна потреба усвідомити різницю між «уніатизмом» як конфесійним підляганням і сопричасною єдністю рівних у гідності Церков.

Утім, певні сумніви виникають з обох боків: якщо православні трактують будь-яку єдність з греко-католиками як відступ від ортодоксії, то греко- і римокатолики часом побоюються, що ця понадконфесійна модель може підважити єдність греко-католиків із Єпископом Рима. Відповідь на ці тривоги повинні дати, звичайно ж, ми самі через іспит нашого сумління.

Корисним для нас, греко-католиків, і тут було б звірити свою позицію з візією наших попередників.

Митрополит Андрей (Шептицький): *Я не протиставляю католиків і православних... Я тільки хочу сказати, що любов у католиків чи православних діє у напрямі поєднання, а все те, що по обох сторонах є ненавистю, браком любові... діє за роз'єднанням (Заключне слово на Унійному тижні в Брюсселі, 1925 рік).*

Можна було говорити про різні способи порозуміння без зливання в одно віросповідання. Можна було подумати й про злуку православних віросповідань із греко-католицьким... Я хотів, аби приналежні до різних віросповідань старались до себе взаємно наблизитися, заховуючи, очевидно, свою окремішність (Лист до української православної інтелігенції, 1942 рік).

Патріарх Йосиф (Сліпий): *Найчисленніші Церкви в нас є Православна й Католицька, і, безсторонньо кажучи, нема між нами суттєвої догматичної різниці, як це вказують теологічні студії і свідчить історія. Правду кажучи, розлам і поділ є піддержувані тільки ззовні, від тих, які знають, що тим ослаблюють Український Нарід і Церкву... Будьмо собою! Дивімося на своє власне духовне добро, на спасіння наших душ — і тоді буде між нами єдність, в першу чергу на церковному полі, а опісля на національному і державному! (Послання «Про поєднання у Христі», Рим, 3.06.1976 р.).*

Отже, і в цьому випадку нинішні об'єднаних візії та зусилля, які виходять з середовища нашої Церкви, не суперечать традиційному самоусвідомленню Церкви, що вироблялося упродовж попередніх століть. Своїми пропозиціями ми не творимо якоїсь нової тоталітарної «імперії» чи конфесійної «цивілізації», яка б претендувала на роль Четвертого Рима. Особливістю пропонованої УГКЦ візії Київської Церкви якраз і є прагнення жити нарешті в мирі зі своїми сусідами.

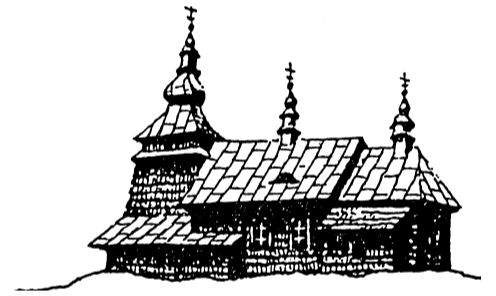
Замість монопольного володіння християнською Україною, що було характерним знаком минулих епох, ми пропонуємо сопричасну єдність сьогодні ще поділеної Київської Церкви. Однак ця єдність, щоб принести в Україну мир і порозуміння, мусить вирости зсередини, у лоні кожної гілки Київської Церкви. Власне цей процес і започаткувався 1989 року, що став визначальною віхою в житті як греко-католиків, так і православних в Україні. Цей шлях буде непростий, він знатиме вагання й, можливо, відступи, але, як засвідчує наша історія, він насправді невідворотний, бо проліг через жертву і мучеництво, силу духу й висоту помислів, вогонь віри і щирість молитви.

Благословення Господнє на вас!

В імені Синоду єпископів Української Греко-Католицької Церкви

+ ЛЮБОМИР

Дано у Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового, 8 грудня 2009 року Божого

Про прощу до святих місць в Україні і книжки гідні уваги

З початком жовтня вірні з перемиської і ярославської парафії УГКЦ під проводом о. Богдана Круби — пароха Ярослава і опікуна ярославського Санктуарію Пресвятої Богородиці «Милосердя Двері», вибралися на прощу до святих місць в Україні. Через три дні відвідали: Львів, Зарваницю, Почаїв, Бучач і Гошів. Найголовнішим і доцільним місцем прощі була Зарваниця з чудотворною Зарваницькою іконою Матері Божої.

Там прочани разом зі своїм священником могли взяти участь у літургіях і хресному поході, в часі якого о. Богдан Круба при кожній стації виголошував цікаві науки на релігійні та життєві теми. За так вдало передуману і корисну прощу, з молитвами і піснями, всі учасники висловлюють о. Богданові щиросердечну вдячність.

У суботу, після поранньої Служби Божої з Зарваниці у поворотній дорозі прочани відвідали в Бучачі монастир ім. Св. Йосафата Чину Святого Василя Великого. Тут затрималися на довший час.

Приємною несподіванкою була радісна зустріч із знайомими отцями, які недавно кінчали Духовну Семінарію в Перемишлі і жили в монастирі при Василянській церкві. Тепер один з них — о. Макарій Солюк є ігуменом Бучачького монастиря, а о. Теофіл Штурмак

— духовним наставником в Колегії при тому ж монастирі. Вони опровадили нас по всіх закутках монастиря. Показали м.ін. свою бібліотеку і подарували дві дуже цінні книжки.

Одна з подарованих книжок п.з «Вражена блискавкою», корисна для душі, а друга — «Кулінарні секрети сестри Ольги», корисна для тіла. Першу можна замовити через інтернет під гаслом www.Gloria Polo, а другу, видану в 2009 р. видавництвом «Свічадо», можна купити в книгарнях України.

З огляду на те, що сестра Ольга довгий час управляла кухнею в Згромадженні Сестер Непорочної Діви Марії у Перемишлі і має великий досвід в справах кулінарних, буде доцільним проаналізувати цю цікаву книжку.

У вступі книжки довідуємося, що це «унікальний збірник рецептів, які

склала с. Ольга Дикий. Слід згадати, що Олена Мацьків — авторка вступу до книжки, професійно впроваджує зацікавленого читача називаючи кухонний стіл «Божою долонею», на якій Господь простягає свої дари і тому природно є чинити благодарення Богові словом «дякую». Ця книжка звертає увагу читача своєю прекрасною едіцією, позначками тем кольоровими маргінесами і змальованими образами запрезентованих страв. Невелика об'ємом, бо 127 сторінок, поміщує рецепти багатьох страв, почавши від таких, як росіл, чистий борщ, юшки: грибова, горохова, цибулева, дріжджова, з пори, огіркова, помідорова, гарбузова, з цвітною капустою і ще кілька інших. А є їх тут 19 під заголовком «Перші страви». Наступні то: «Додатки до юшок» м.ін.: лите тісто, французькі галушки, капунячки, пальчики і бабка на росолі.

Під заголовком «Другі страви» знаходимо м.ін. піцу, тріпанці, налесники, фарш до налісників, квасоля по бретонськи, картопля запечена з яйцями, ковбасою, з кмином, ризотто, ліниві вареники, котлети з яєць, локшина запечена із сиром і з овочами.

За ними йдуть різні роди салатів м.ін.: овочевий, з червоних буряків, з селери, капусти, моркви та яблук, з білої квасолі, гарячий салат із синьої капусти та ще інші варіанти.

Слідуюча група переписів то: «Десерти: тістечка, плячки» серед яких є: стефанка, ангелик, пиріг з яблуками, шарлотка крихка, кекс американський, крихкий плячок «Пліснйак», маківник з сухого маку, кекс «Простий» і «Кольоровий», сирники: варений, із картоплею, із пінкою, гаратанець, «Дунайські хвилі», «Кантчик», горіховий завиванець, тістечка: з м'ясопудинки, смитанкові і «Колізацькі», медівнички, равлики, батончики, горобчики, кокосові рогаики, птисі, амонячки, «Утоплене» тісто для всього, та інші.

(Закінчення на 10 сторінці)

Отець Василь Дяк ЧСВВ

Народився 1902 року, рукоположений в 1933 р., замордований у лютому 1957 р. у місцевості В'єжно на Вроцлавщині, де був парохом для римокатоликів.

Я о. Василя Дяка дуже добре знав. Він мене вчив релігії, приготував до першої св. Сповіді і Причастя в 1938 р. За його душпастирювання я закінчив початкову школу в Перунці і поступив до Української вчительської семінарії в Криниці. Він дружив з о. Михайлом Жуком — парохом сусіднього села Берест (також ЧСВВ). Вони один до одного переходили через наше подвір'я, тому ми всі вдома їх часто стрічали та з ними говорили. Оба священники старалися усвідомлювати людей релігійно і національно, співпрацювали з нашими вчителями і культурно-освітніми діячами.

Отець В. Дяк був не лише добрим священником, вчителем, але також патріотом свого народу, оборонцем своїх вірних, хоч бідних парафіян. За це його не любили злодії та ті, що звали себе „руськими”. Він знав дуже добре німецьку мову і це йому допомагало захищати людей від німецьких окупантів. Коли мій тато попав в німецький полон як вояк Польського війська в 1939 році і його вивезли в Баварію, о. Василь Дяк написав прохання, яке крім парафіяльної печатки підтвердив в Гмінному уряді і УДК та вислав туди, де треба було. Через 10 місяців невільничої праці батька було звільнено і він повернувся до нас завдяки о. Василю. Інший приклад. Під час німецької окупації псевдо-руські партизани ходили по селах і грабували майно. Найчастіше забирали тварин, забивали їх, а пізніше потайки продавали м'ясо міським людям у Криниці, щоби багатітися. Пізньої осенню 1943 року ті „партизани” позабирали кілька ялівок господарям з Чирної, а найбільше з господарки о. Дяка, а до того як поверталися через Перунку, недалеко Гути-Крижівки на прибудові жила дуже бідна і численна родина Бендиків і їм ці „партизани” забрали останню корову. Отець Василь зголосив крадіж до української поліції. Приїхали січовики, ходили, питали, але злодіїв не знайшли. По тому о. Василь задумався і постановив далі шукати злодіїв, а до мого тата сказав: „Якби тільки мені це зробили, то я не доходив би справедливості, але як вкрали останню корову у бідної родини, де діти залишилися без молока, мушу знайти злочинців”. Тоді попросив

ще Гестапо пошукати грабіжників. Німецька поліція прибула з вишколеним псом, котрий за слідом допровадив їх до Солотвин, де знайшлися докази крадіж. З-посеред цілої групи злочинців, якими командував Поруцідло, Гестапо змогло спіймати двох, яким наказало викопати яму для себе на горі Яворині над селом Поворозник і там їх розстріляло.

Коли в нас перейшов фронт 20 січня 1945 р. Поруцідло зі своєю командою „руських партизанів” почали шукати о. Василя, щоби відплатити за смерть товаришів, але не могли його знайти, бо о. Дяк мав зроблену криївку на піддашші плебанії і в ній ночував, а вони приїжджали пізнім вечером, щоби не зустрітися з селянами, які могли їх пізнати. Приїхали раз і також не знайшли. Пограбували, що могли і відїхали. Приїхали другий раз і знову шукали, поперевертали все і поїхали тільки з загарбаним майном. Коли приїхали на третій раз, перевернули цілу хату і по довгих пошуках відкрили замасковану схованку на стриху. Тоді стали страшно знущатися над о. Дяком. Пов'язали його, як скотину, кинули до санок, посідали на ньому як на околотку соломи і повезли до Криниці та передали МО, де його ув'язнено.

На Яворині відкопано гроби побитих німцями „руських партизанів”, а їх тіла перевезено до Криниці і похоронено на цвинтарі, на котрому тепер похоронено також Никифора Дровняка. Справлено їм величавий похорон. Отця Василя під наглядом МО змусили йти за трунами, щоби принизити його гідність.

Я не пам'ятаю того, щоби о. Василя арештували німці, а Михайло Козак в книжці „Пом'яни Господи душі слух Твоїх” написав: „1941-1944 — арешт. й інтернований німецькою владою в Кельцах”. Якщо о. Василя арештували, то могло статися це лише на короткий час — кілька годин або днів. Він весь час окупації був нашим парохом і катехитом та правдивим противником русофільства. Про це свідчить те, що за проукраїнську діяльність Адміністратор Апостольської Адміністрації о. Яків Медвецький в 1936 р. переносить о. Василя з Розтоки Великої до Мшани, а незадовго до Чирної. ААЛ 24.05.1937 р. покарала 49 священників за передплату і розповсюдження „Нашого лемка”, „Українського Бескиду” і „Діла”. До них також належали отці Василь Дяк з Чирної і Михайло Веселовський з Береста.

Похорон о. Андрія Злупка, 1956 р. в Костомлотах, всередині стоїть найвищий зі всіх о. Василь Дяк.

Після арештування о. Василя Дяка ми вже не мали свого постійного пароха. Приїхав до нас на короткий час о. Йоан Полянський, колишній канцлер ААЛ, замешкав у своєї сестри Марії і швагра Івана Олесевичів та відправляв нам богослужіння в Перунці. Під час окупації він був інтернований до Кельц і після звільнення в 1945 р. повернувся до Вороблика Королівського, але польські банди напали і грабували там наші села, а о. Полянському загрожували смертю, якщо сам не залишить парафію і не піде правити полякам, а латинський парох заняв плебанію і церкву та вигнав о. Йоана. Він, щоби стати біригуалістом і старатися про можливість відправляти в римо-католицькому обряді, отримав згоду від Апостольської Адміністрації Лемківщини, підписану 14.07.1945 р. останнім адміністратором о. Олександром Малиновським (Ватра ч. 4/35 — 2001, стор. 21). Отець Полянський майже за рік до депортаційної акції „Вісла” виїхав правдоподібно до Вроцлава і служив римо-католиком. Пізніше одержав римо-католицьку парафію в Рогах на Опольщині. В 50-тих роках приїжджав на великі наші свята відправляти греко-католикам до Рудної і Гвізданова, але на постійно не повернувся до нашої церкви. Народився в Баниці 20.01.1888 р., помер в Рогах 6.09.1978 р.

Петро Шафран

Кутя

Для віруючих кутя є обов'язковою стравою у переддень свят Різдва Христового та Хрещення. Її Церква пропонує своїм вірним вживати після вечірнього богослужіння.

Історія куті сягає глибини віків. Вона була відома ще до християнізації Русі. Цікаво, що хоча страва ця поширена далеко за межами України (зокрема, в Росії і Білорусі), її назва українського походження. Готову кутю господарі ставили на покуть — так на західній Україні називали куток, де висіли ікони. Отже, кутя — це те, що стоїть у святому кутку.

Українців, як і в багатьох народів світу, стійко побутувало повір'я: як почнеш новий рік, так він і мине. Новорічний стіл мусив буквально ломитися від страв, аби протягом майбутнього року не знати голодної скрути.

Переддень Різдва — Святий вечір — припадав ще на піст. Але незважаючи на це вечерю називали багатю Кутею, бо на стіл слід було подати аж 12 страв, обов'язковою серед яких була кутя.

На Правобережжі її готували з пшениці, а на сході — з ячменю і заправляли тертим маком, горіхами, медом і узваром.

Готували кутю обов'язково й на Водохрещі, а у деяких районах і на Новий рік.

За звичаєм її ставили на стіл або на покуть хлопчик або хлопець із родини, дбайливо підмостивши під настільник або рушник трохи сіна, щоби худобі у новому році було чим харчуватись.

Накривали кутю двома колачами або книшами. Поруч уможували обжинковий сніп — символ майбутнього врожаю — і глечик з узваром із сушених груш, яблук, слив, вишень та ін.

З кутею починали святую вечерю, Різдво.

Кутю лишали на столі на ніч, поклавши поруч ложки, з вірою, що померлі предки прийдуть уночі скуштувати її.

Кутю носили кумам, хрещеним батькам, бабам-повитухам, родичам на другий день Різдва разом із вечерю.

У наші дні ритуальний зміст Куті майже втратився, але у сільській обрядовій кухні вона все ж посідає одне з почесних місць.

(ред)

Про прощу до святих місць...

(Продовження з 9 сторінки)

В книжці поміщено також короткий словничок пояснюючий деякі звороти і назви.

Книжка солідно опрацьована у твердих обкладинках в теплих кольорах. На думку Олени Мацьків видання це не належить до тих, які „сплять вічним сном” на книжковій полиці, але яке люди часто беруть до рук, перечитують, довго тримаючи розгорнуте, щось собі позначають і занотовують. За її словами такі книжки завжди є „теплі на дотик”, бо зберігають тепло домашнього вогнища.

Кожний Дім Згромадження Сестер, дбайливо зберігає і поповнює власний збірничок кулінарних рецептів.

Ми дуже вдячні с. Ользі за те, що схотіла на сторінках цієї книжки поділитися своїм кулінарним досвідом, також видавництву „Свічадо” за велику дбайливість в опрацьованні цього кулінарного збірника.

Книжка дуже цінна тим, що в ній може знайти улюблену страву кожна господині і після поданої рецептури, яка в доступній формі подана, приготувати вибране блюдо для своєї родини запрошених гостей.

Бажаю радісних хвилин пережитих в часі процесу виконання вибраних потрав, щоби стати справжніми співавторами Господа Бога, Який обдаровує і наповнює цей світ своїми дарами.

Катерина Козак,
Перемишль

З історії Перемиської єпархії першої половини XIX століття*

Чергове дослідження Володимира Пилиповича з історії розвитку культури Перемищини у першій половині XIX ст. відноситься до писемної творчості, присвяченої єпископові Іванові Снігурському (1784-1847), найбільшій заслуженій особі для релігійного, культурного і політичного розвитку українців Перемишля і Надсяння у 20-40-ві роки XIX ст.

У книжці, виданій Володимиром Пилиповичем з його обширним і змістовним вступним словом (с. 7-31), поміщено віршовані панегірики о. Йосифа Левицького (1801-1860) і о. Антона Лужецького (1807-1891) написані в честь єп. Івана Снігурського з нагоди іменин та інших важливих річниць (с. 33-66) та твори у формі віршованих некрологів, т.зв. епіцедії**, видані після смерті перемиського Владика у 1847 році, написані по-польськи Теофілем Кміцикевичем (пом. 1848 р.) і по-українськи о. Йосифом Левицьким, Теодором Леонтовичем (1812-1886) й о. Антоном Лужецьким. Поміщено тут також передрук біографії єп. Івана Снігурського, написаної чотири роки після смерті Владика п. з. Жите Йоана Снігурського, владика Перемиського, Самбірського і Сяноцького..., о. Йосифом Лозинським (1807-1889), автором багатьох праць, учасником дискусії про українську азбуку і правопис в Галичині 1830-40 років.

Книжка подає матеріали, важливі для історії церковного, суспільного та культурного життя українців Галичини ще перед «Весною народів» і під кінець функціонування панщини в Австро-Угорській Монархії, в склад якої входили південно-західні українські землі.

Автори й діячі початку національного відродження галицьких «русинів» в царині суспільної думки, своєрідної загальнонаціональної культури та літературної мови, були у значній мірі священиками греко-католицького обряду, в тому числі представлені в цій книжці єпископ Іван Снігурський, о. Йосиф Левицький, о. Антін Лужецький, о. Йосиф Лозинський, а також ті світські діячі, які походили зі священичих родин (Теофіл Кміцикевич та Теодор Леонтович).

Усі вони по-різному сприяли розвитку національної культури та загальнонародної мови в нелегкий час домінації таких високорозвинених і співіснуючих культур і мов, як польська й німецька. Галицько-руські діячі користувалися цими мовами, здобували глибокі знання в німецькомовних наукових інститутах і одночасно пробували відродити у народі національну тожність (відрубність) почерез пропагування рідної політичної та культурної історії та створювання зразків писаної (літературної) «галицько-руської» мови.

Поміщені тут зразки панегірично-епіцедійної творчості перемиських авторів, зосередженої в основному на постаї єп. Івана Снігурського зраховує В. Пилипович, спираючись на розвідці І. Панькевича із 1941 року, до літературного бідермаєру в галицько-руському письменстві. Застосоване тут слово бідермаєр було перенесене з назви стилю характерного для мебельного устаткування кімнат, що встановився у німецьких міщанських середовищах першої половини XIX ст. і відзначався простотою й функціональністю, цей термін вживався також у мистецтвознавстві й музикології, а згодом почали ним користуватися й дослідники літератури того часу, в тому числі Микола Гнатишак (1902-1940), який у своїй Історії української літератури (Прага 1941), призначив бідермаєру місце поміж псевдокласикою та романтикою.

Твори оцих «віршувальників або стихотворців», що належать до типових зразків панегіриків та епіцедій, становлять також приклади розвитку «загальнорусько-галицької» поетичної мови, що спиралася у першій половині XIX ст. на церковноукраїнській традиції з деякими елементами польської мови, якою досконало володіли і нею часто писали оці «віршувальники», а до якої то мови щораз більше і ширше вливалася розмовна західноукраїнська мовна течія з живих говірок та народнописаної творчості.

Як розвивалася ця віршована мова, можна прослідити на панегіриках о. Йосифа Левицького, писаних у 1825, 1829 і 1837 роках. У панегіриках п. з. Оказане іскренніших желаній з глибочайшим благоговієм (1825 р.) і Оказаніє високого почтенія Єго Преосвященству Господину Йоану Снігурському (1829 р.) автор дотримується у вислові «чистої» тодішньої церковно-

руської старослов'янщини, з невеликими елементами розмовного стилю, але виразно хвалить потребу писати і співати (піть) в язиці руским, бо:

*Русин всюду де говорит,
Хвалит Бога, стихи творит,
Бо [цей язык — М. Л.] яркий, древній, милий,
В нем [у цій мові — М. Л.] много, много сили (с. 37)*

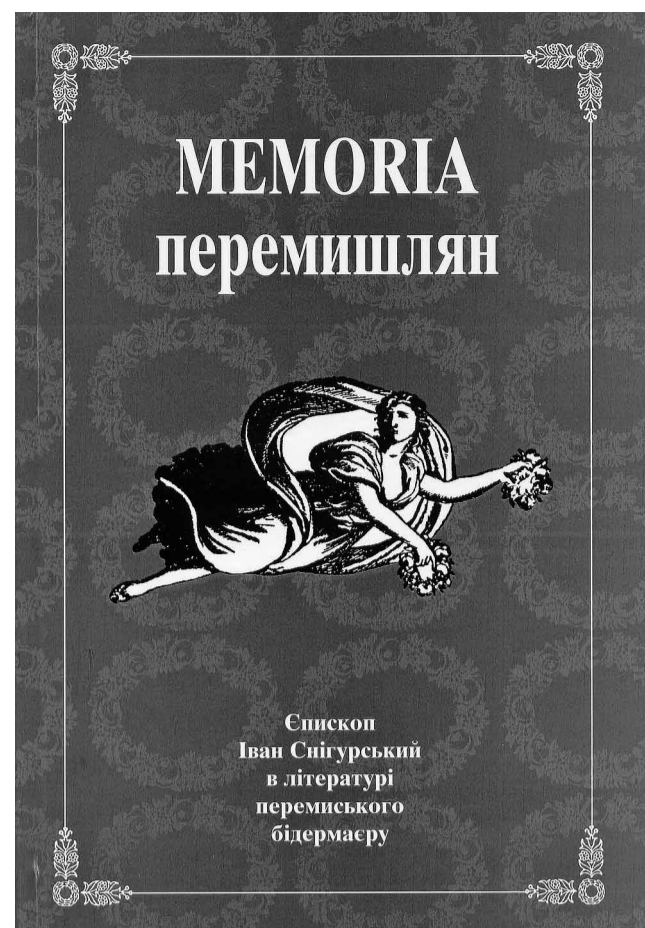
У вірші, написаному 1829 року, наприклад, усі слова, в яких могло би бути повноголосся, появляються типово церковнослов'янські фонетичні відповідники (із града, драгий, глас, благий, плінитель, преданність), вживаються дієприкметники: славимий, любим (ий). Та й інші явища вказують на те, що Йосиф Левицький старався тоді писати «чистим» церковнослов'янсько-руським «язиком».

У вірші-панегірику цього ж о. Й. Левицького, написаному 8 років пізніше у 1837, п. з. Стих во честь Єго Преосвященству Кир Йоану Снігурському Біскупови Перемиському... появляється уже багато народних елементів таких, як пестливо-здрібнілі форми іменників (русалоньки, при луночці, річенька, по садочку, водиці, нивоньки, журавленьки, в чужиноньці, зозуленько, паніночки), та прикметників (горденький бузьки). Читаючи цей вір, маємо враження, що це вже майже сучасна українська мова з деякими необхідними церковними лексемами (празник, нищета, смиренний, пастир, предрагий) чи навіть польськими зворотами преці (przecie), длян (dlań) 'для нього', весь (wieś), цнота (cnota), рихло (rychło), же (że), нех (niech), а також звертають нашу увагу в мові цього вірша такі «діалектні» явища, яких немає у сучасній загальноукраїнській мові, як: няй 'нехай', нинька 'нині', празнує-сь 'святкується', вострі 'гострі', ворле 'орле', тудий 'туди', теперка 'тепер'; усі ці явища та й інші форми вказують на те, що саме тоді в середині 30-их років о. Йосиф Левицький старався уже включати живу українську мову Галичини до літературного вжитку. А треба пам'ятати, що автор цього панегірика був автором першої в Галичині граматики української мови, виданої у Перемишлі німецькою мовою Grammatik der rutschenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien (1834), яка у 1849 році появилася по-українськи, як Грамматика языка руского в Галициї.

Пізніше написані вірші — панегірики і епіцедії, у цьому збірнику поміщені, написані вже мовою, яка щораз ближче сходиться з загальноукраїнською, але з виразними діалектними наддністрянськими й надсянськими прикметами, і тут хочеться вказати, передусім, на такі граматичні явища, як: закінчення -ов, -ев замість -ою, -ею: огненнов стрілою (с. 75), під землев (с. 76), хмаров 'хмарою' (с. 77), з натуров (с. 77), яковтя коруною звінчаєм (с. 78); енклітичні форми займенників: му 'йому', го 'його' поряд єго (с. 78) та інші діалектні та народнописані мовні явища, що вимагало би детального аналізу мови опублікованих тут віршів для кращого зрозуміння віршувальницького періоду українського поетичного «бідермаєру».

Варта уваги також тодішня «русько-галицька» проза, зразком якої могло би бути поміщене у цій збірці Жите Йоана Снігурського, написане о. Йосифом Лозинським 1851 року (с. 95-130). Цікаво було б прослідити опис системи української мови в польськомовній, виданій у Перемишлі 1846 р., граматиці Gramatyka języka ruskiego о. Йосифа Лозинського та думок, висловлених ним у брошурі, опублікованій 1849 р. у Перемишлі п. з. О. Образованю языка руского, в якій наполягав на потребі формування української літературної мови на основі народної мови, й порівняти з практичним вжитком цієї мови у його ж Житті І. Снігурського.

Так-от збірник, виданий Володимиром Пилиповичем, вміщає в собі матеріал, важливий для історії розвитку української культури, літератури й писаної мови у першій половині XIX ст. з особливим зверненням уваги на роль галицького греко-католицького духо-

венства у цих діяннях. Для філологів представлено тут матеріал придатний для дальшого, щораз ширшого й глибшого дослідження українськомовної літератури в Галичині того часу.

Михайло Лесів

* Memoria перемишлян. Єпископ Івана Снігурський в літературі перемиського бідермаєру. Вступ та упорядкування Володимира Пилиповича. «Перемишля бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том XV. Перемишль 2009. 135 стор.

** Epicedion — pieśń żałobna łącząca pochwałę zalet zmarłego z motywami mitologicznymi; mowa nad grobem lub poemat na cześć zmarłego (Encyklopedia Powszechna PWN, t. 1, Warszawa 1983, s. 725).

*****

Все через УГКЦ

(Продовження з 1 сторінки)

Керівник Відділу зовнішніх церковних зв'язків (ВЗЦЗ) Московської Патріархії Архієпископ Волоколамський Іларіон (Алфеев) під час офіційного візиту до Ватикану у розмові з Папою Римським Бенедиктом XVI (18 вересня) та з кардиналом Леонардо Сандрі, префектом Конгрегації для Східних Церков (17 вересня), наголосив на необхідності конкретних практичних кроків для «кардинального покращення ситуації в Західній Україні». Стосунки між православними та греко-католиками в Україні Архієпископ Іларіон назвав основною перешкодою для діалогу між РПЦ та РКЦ. Очільник ВЗЦЗ МП не оминув нагоди використати і традиційне для РПЦ обвинувачення на адресу греко-католиків: «насилницький розгром трьох православних єпархій — Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської».

В інтерв'ю Українській службі Бі-Бі-Сі Предстоятель УГКЦ Блаженніший Любомир прокоментував звинувачення Архієпископа Іларіона на адресу українських греко-католиків: «Ці закиди роблять постійно, але я ще не чув, щоб хтось їх довів. Я не знаю жодного випадку, коли б ми забрали хоча б один православний храм, збудований вірними РПЦ. У 1946 році Російська Православна Церква в Західній Україні отримала від держави понад 500 храмів. Годі сказати, що це були храми РПЦ», — пояснив Глава УГКЦ. За його словами, у час виходу УГКЦ з підпілля траплялися прикрі випадки, коли громада розділялася і були великі непорозуміння. Але це вже давно минуло і сьогодні практично немає конфліктних ситуацій. «Я все ще чекаю на об'єктивні докази того, що греко-католики насильно забрали якісь храми чи що перешкоджають будувати нові церкви», — сказав Блаженніший Любомир.

Департамент інформації УГКЦ

Різдвяне послання Владик УГКЦ у Польщі...

(Закінчення з 2 сторінки)

III.

Дорогі Сестри і Брати, дозволяйте скласти Вам наші Різдвяні побажання.

Перш за все, бажаємо всім Вам, щоб Ви, як і колись бідні пастухи з Вифлеєму, вміли вслухатись у Боже Слово, яке спрямоване до кожного з нас. Треба бути глибоко духовною людиною, щоб почути його через гамір сучасного світу. Бажаємо Вам також, щоб Ви, подібно як Мудреці зі Сходу, вміли відчитувати Божу волю зі знаків природи, через яку Бог також промовляє до нас. Майте очі широко відкриті на Божу красу та на Божу мудрість.

Бажаємо також, щоб Ви не приховували своєї віри та свого християнства десь глибоко у закутках свого серця та своєї хати. Ваше життя має свідчити перед світом про Вашу живу віру, яка має змінювати світ, нести йому Добру Новину про спасіння та притягати до Христа тих, яких дороги з Ним чомусь розійшлися. Будьте ревними апостолами місіонерами у сьогоднішньому світі.

Ваша святкова, але також щоденна трапеза, нехай не зазнає ніколи недостатку. У Ваших родин, поміж Вашими близькими, нехай завжди панує радість, нехай оминають Вас і Ваших близьких усякі біди та хвороби.

Пресвята Богородиця нехай покриває своїм омофором Ваші родини — молодих і старших, здорових і хворих, тих, які вдома та тих, які далеко від нас.

*На Різдвяні Свята і Новий Рік
із серця Вас Благословимо!*

+ **Архиєпископ Іван Мартиняк**
Митрополит Перемисько-Варшавський

+ **Єпископ Володимир Ющак**
Владика Вроцлавсько-Гданський

Перемишль — Вроцлав, Різдво Христове — 2009

З глибоким смутком сповіщаємо, що 1 вересня 2009 р. на 91 році життя упокоїлася в Бозі наша найдорожча Мама, Бабця, Прабабця і Теща

р. Б. Анна Борис з дому Пирч.

Похорон Покійної відбувся 3 вересня 2009 р. на греко-католицькому цвинтарі в Лазах..

Анна Борис народилася 8 вересня 1918 р. в селі Висоцько Ярославського повіту. Від 1927 р. до виселення в 1947 р. мешкала в селі Лази біля Радимна. Внаслідок злочинної акції «Вісла» разом з родиною опинилася в селі Круліково Кентшинського повіту (Варм.-Маз. воєводство).

Велика туга за рідною землею і участь в українському з'їзді у Варшаві дали покійній Анні силу і відвагу на клопотання про повернення до рідної хати в Лазах. Бог допоміг здійснити цю мрію. Анна з цілою родиною, немов перша ластівка, весною 1957 р. повернулася на своє рідне гніздо. Заплатила за це високу ціну — підупала на здоров'ї.

Покійна Анна мудрим життєвим прикладом переказала своїм дітям і внукам найбільші християнські цінності — любов до ближнього і до Христової Церкви.

Вічна Їй пам'ять!

Допоможіть збудувати церкву в Щецінку

Греко-католицька парафія на чолі зі своїм парохом о. Аркадієм Трохановським звертається з великим проханням до всіх людей доброї волі, особливо до вірних зі Щецінка, які виїхали за межі Польщі, фінансово підтримати будову церкви.

Греко-католицька спільнота в Щецінку не має власного місця для молитви. Користаємо з костела о. Редemptористів — латинського обряду, але відчуваємо себе тут чужими. Вирішили ми побудувати свою церкву. Є свідомість поважного завдання, тим більше, що спільнота є невеликою.

Щоб розпочати і завершити цю благородну справу — потрібні фінанси. Звичайно, вірні почали від особистого вкладу і цілий час збирають гроші.

Ще раз просимо: підтримайте нас а про всіх жертводавців будемо пам'ятати в наших молитвах. Про наші дальші заходи будемо писати.

Наш банківський рахунок:

Parafia Greckokatolicka (bizantyjsko — ukraińska)
pw. Św. Michała Archanioła, 78 — 400 Szczecinek
Nr rachunku : 95 8935 0009 1300 3769 2000 0010
Bank Spółdzielczy w Jastrowiu
o/Szczecinek, ul. Bohaterów Warszawy 53,
78-400 Szczecinek

Parafia Greckokatolicka (bizantyjsko — ukraińska)
p.w. Archanioła Michała, 78 — 400 Szczecinek
Swift Code: GBWCPLPP
PL 19893500091300376920000020
Bank Spółdzielczy w Jastrowiu
o/Szczecinek, ul. Bohaterów Warszawy 53,
78-400 Szczecinek

Парох та вірні
греко-католицької парафії в Щецінку

Подяка

Від щирого серця складаємо подяку пароху Ярослава о. Богдану Крубі за його підтримку, постійну присутність і священничу послугу під час довготривалої недуги нашої найдорожчої Мами Анни Борис.

Ми щиро вдячні за відслуження Парастасу та Заупокійної Літургії.

Діти — Петро Борис,
Марія Штаба і Стефанія Лопух з родинами

Різдвяні віншування

*Хай Ангел торкнеться вас ніжним крилом!
Зігріє вам серце Різдвяним теплом!
Хай радість, кохання наповнить ваш дім!
Оселиться щастя та спокій у нім!*

*З Різдвом Христовим!
Доброї долі, достатку доволі,
смачної куті та добра у житті!
Хай Бог з вами буде завжди і усюди
і всім помагає.
Христос ся рождає!*

*Хай Різдво вам друзів принесе багато,
які б ділили разом свято,
які б допомогли в біді
і рясно засівали хату,
як всім відомому судді!*

*Хай Різдво з тим завітає
чого серце забажає.
Хай несе у вашу хату
щастя, радості багато.
Хай смачна кутя вам вдасться,
хай в сім'ї панує щастя,
щоб весела коляда
в хату радість принесла.
Христос рождається!*

*Хай здоров'я з вами буде,
хай Господь вас не забуде,
хай смачна кутя вдасться,
у сім'ї добро ведеться,
щоби весело й багато
провели Різдвяне свято!*

*Різдво Христове наступило,
весело колядує весь християнський рід!
Дитя святеє народилося,
возвеселився цілий світ.
Нехай новонароджений Ісус на сні,
що в тиху ніч на світ прийшов,
дарує Вам і Вашій родині
і нашій Україні
Надію, Віру і Любов!*

*Яскрава зірочка зійшла,
Свята Вечеря підійшла.
Кутя, вареники, грибочки,
фасоля, риба, огірочки.
Нехай лунає в хаті сміх
з Різдвом Христовим вас усіх!*

*Мир і щастя в вашій хаті,
щоб ви були всі багаті,
щоб колядочка лунала
і кутя щоб смакувала,
пампушки були рум'яні
ну і Ви не дуже п'яні.*

*Під обрусом сіно,
на обрусі — свічка.
На всю хату пахне
свіжа паляничка.
На втіху дорослим,
на радість малечі,
йде до нас у гості
Святий Добрий Вечір.*

*Нехай святий Миколай у вишиванці
розбудить вас тихенько вранці,
і принесе у вашу хату
достатку й радості багато,
розбудить приспані надії,
зерном і щастям вас засіє,
зігріє сонцем і любов'ю,
і подарує вам здоров'я.*

БЛАГОВІСТ — суспільно-релігійний місячник. Видає Українська Католицька Церква у Польщі.

Редагує колегія: **о. синкел д-р Євген Попович, Богдан Тхір** (т) — секретар редакції (тел./факс дом. 89 761 05 21), **о. Богдан Панчак** — богословський відділ, **Дарій Гаврилець** — технічна редакція, **о. Роберт Роса** — Вроцлавсько-Гданська єпархія.

Погляди авторів публікацій не завжди сходяться з точкою зору редакції.

Матеріалів не замовлених не відсилаємо. В оправданих випадках застерігаємо собі право виправляти і скорочувати авторські тексти. Матеріали до публікації просимо висилати у машинописах або у чітких рукописах.

Kuria bp., ul. Basztowa 13, 37-700 **Przemysł**, tel./fax 16 678-78-68
e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl

Kuria bp., Pl. Nankiera 15a, 50-140 **Wrocław**, tel./fax 71 343-94-77,
fax 71 343-94-67, e-mail: konsystoria@wro-gda.opoka.org.pl

Adres «BLAHOWIST»; ul. Kościuszki 28/3, 11-220 Górowo Iławeckie
redakcji: e-mail: blahowist@poczta.onet.pl

Bank Spółdzielczy w Górowie II, Nr 08 8855 0004 2003 0006 3515 0001